

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
İran sərhədimizə
qoşun yığır -
Tehrandan
hazırlıq
yazısı səh.5-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 8 yanvar 2025-ci il Çərşənbə № 2 (8612) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

TƏBİB-dən virusa hazırlıq

Xəstəxanalarda ehtiyat çarpayılar saxlanılır; yeni virus koronavirus qədər təhlükəlidir

yazısı səh.3-də

ABŞ-dan Azərbaycanla bağlı şok proqnoza reaksiyalar

yazısı səh.9-da

Kreditlərlə bağlı yeni qaydalar

yazısı səh.10-da

"Türkiyədə Zəngəzur müzakirəsi" iddiası iki ölkəni ayağa qaldırdı

yazısı səh.9-da

Bakıdakı casus şəbəkəsinin ifşası

yazısı səh.11-də

SEPAH 110 minlik hərbi təlimlərə başlayır

yazısı səh.5-də

Maaş və pensiya artımları nə vaxt ödəniləcək?

yazısı səh.10-da

Ən ağıllı ölkələr sırasında 51-ci yerimiz

yazısı səh.13-də

Dəqiq elmlər üzrə alim olmaq istəyənlər azalır

yazısı səh.14-də

Təyyarə qəzasında xəsarət alanlardan nə xəbər?

yazısı səh.3-də

Azərbaycan Avrasiya məkanını "pulla alır"

yazısı səh.12-də

Metroda gediş haqqı artırılır?

yazısı səh.2-də

Aİ İLƏ BAKI ARASINDA YENİ DANIŞIQLAR - İKİ CİDDİ PROBLEM

Brüssel "müşahidəçi" adı ilə sərhədə 1500 kəşfiyyatçı yerləşdirməklə NATO missiyasını bölgədə genişləndirir, qurumun parlamenti də bizə olan qərəzindən əl çəkmir - seçim anı

yazısı səh.8-də

İrəvan 2025-ə niyə "ilan kimi" başladı?

STM-in icraçı direktoru: "Azərbaycan Ermənistanın heç bir təxribatını cavabsız qoymayıb və qoymayacaq da..."; deputat: "Bizə güllə atan, yaxud da atdıran onlardır"

yazısı səh.4-də

Anatoli Vasserman

SSRİ-nin
"xortlayacağı"
iddiasına
kimlər nə dedi?

yazısı səh.6-da

Makronun
"Azərbaycanı
Rusiyaya
bağlamasının"
səbəbi

yazısı səh.7-də

Oktay Qasimov

PKK silahı
buraxır,
yoxsa... -
Bakıdan baxış

yazısı səh.11-də

Prezident bu qurumlarda maaşları artırdı

Prezident İlham Əliyev dövlət büdcəsindən maliyyələşən bir sıra təşkilatlarda çalışan rəhbər və digər işçilərin aylıq vəzifə maaşlarının artırılması barədə sərəncam imzalayıb.

Modern.az xəbər verir ki, sərəncama əsasən, aşağıdakı qurumların əməkdaşlarının maaşları 2025-ci il yanvarın 1-dən orta hesabla 15 faiz artırılır:

- Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti və Aparatı, Gəncə bölməsinin Aparatı;
 - Heydər Əliyev Mərkəzi;
 - "Azərbaycan Milli Ensiklopediyası" Elmi Mərkəzi;
 - Azərbaycanda Atatürk Mərkəzi;
 - Azərbaycan Respublikasının dövlət arxivləri və onların filialları, rayon (şəhər) dövlət arxivləri;
 - Azərbaycan Respublikasının Narkomanlığa və Narkotik Vasitələrin Qanunsuz Dövriyyəsinə Qarşı Mübarizə üzrə Dövlət Komissiyasının daimi fəaliyyət göstərən işçi qrupu;
 - Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının işçi qrupu;
 - Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi;
 - Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Aqrar Innovasiya Mərkəzinin Aparatı;
 - Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi yanında Maliyyə Elm -Tədris Mərkəzi;
 - Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin Mədəniyyət üzrə Elmi -Metodik və İxtisasartırma Mərkəzi;
 - Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin Dövlət Film Fondu;
 - Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin tabeliyində Quba şəhərində "Soyqırımı memorial kompleksi";
 - Azərbaycan Respublikası Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin Milli Aerokosmik Agentliyinin Aparatı;
 - Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Məhkəmə-Tibbi Ekspertiza və Patoloji Anatomiya Birliyi və Məhkəmə Psixiatrik Ekspertiza Mərkəzi;
 - Azərbaycan Respublikası Dövlət Turizm Agentliyinin Milli Kulinariya Mərkəzi;
 - Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin tabeliyində Mənəvi Dəyərlərin Təbliği Fondu;
 - icra hakimiyyəti orqanlarının nəzdindəki mərkəzləşdirilmiş mühasibatlıqlar.
- Nazirlər Kabinetinə sərəncamda nəzərdə tutulan qurumlarda çalışan rəhbər və digər işçilərin vəzifə maaşlarının yeni məbləğlərinin təsdiq edilməsi tapşırılıb.

DSX mayoruna hücum edən idmançılar həbs olundu

Bakıda xuliqanlıq zəminində insident törətməkdə ittiham olunan bir qrup idmançı barəsində istintaq orqanı tərəfindən təqdimata baxılıb.

Xətai Rayon Məhkəməsində hakim Fuad Axundovun sədrliyi ilə keçirilən iclasda istintaq orqanının təqdimatı üzrə qərar qəbul olunub.

Qərara əsasən, təqdimat təmin edilib, saxlanılan Elnur Həmidov və Elçin Hüseynov barəsində 3 ay müddətində həbs-qətimkan tədbiri seçilib.

Onlar Cinayət Məcəlləsinin 221.2.1-ci (bir qrup şəxs tərəfindən xuliqanlıq) maddəsi ilə ittiham edilir.

Qeyd edək ki, yanvarın 4-də saat 03 radələrində paytaxtın Xətai rayonunda bir qrup idmançı xuliqanlıq zəminində insident törədib.

İdmançıların DSX mayoru, kikkboxinq üzrə Əməkdar məşqçi və Əməkdar idman ustası Fuad Zeynalova hücum etdikləri bildirilir.

Faktla bağlı idmançılardan Elnur Həmidov, Emil Hümətov, Elçin Hüseynov, Elvin Məmmədov, Musa Əhmədov və Ramal Aslanov polis tərəfindən saxlanılıb.

Hadisənin sifarişçisinin Kikkboxinq Federasiyasının I vitse-prezidenti Ramal Aslanov olduğu açıqlanıb.

Metroda gedish haqqi artırilir?

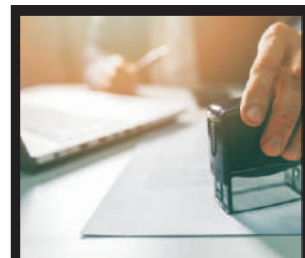

Metbuatda və sosial şəbəkələrdə Bakı metrosunda gedish haqlarının artırılacağı barədə xəbərlər yayılıb. İddia olunur ki, gedish haqqı 50 qəpikdən 55 qəpiyə qaldırılacaq.

"Bakı Metropoliteni" QSC-dən bildirilib ki, gedish haqqı tariflərini tənzimləmə səlahiyyəti yoxdur. "Həmçinin metro

nəqliyyatında gedish haqqı tarifinin tənzimlənməsinə yenidən baxılması ilə əlaqədar aidiyyəti səlahiyyətli qurumlar qarşısında məsələ qaldırmayıb", - deyə açıqlamada qeyd olunub.

Xatırladaq ki, Bakı metrosunda gedish haqqı sonuncu dəfə ötən ilin iyun ayında qaldırılıb. Qərarı Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin Kollegiyası verib.

Azərbaycanda yeni rüsumlar müəyyənleşdi

Arbitrajla əlaqədar ərizələrə görə dövlət rüsumları müəyyənleşir.

Bu, Prezident İlham Əliyevin təsdiqlədiyi "Dövlət rüsumu haqqında" Qanuna dəyişiklikdə əksini tapıb.

Qanuna əsasən, aşağıdakı rüsumlar müəyyənleşib:

- Arbitraj münasibətdə yardım funksiyalarının yerinə yetirilməsi ilə bağlı ərizənin verilməsinə görə - 100 manat;
- Müvəqqəti təminat tədbirlərinin tətbiqi barədə arbitraj məhkəmələrinin qərarlarının tanınması və icrası ilə bağlı ərizənin verilməsinə görə 50 manat;
- Arbitraj məhkəmələrinin qərarlarının ləğv edilməsi ilə bağlı ərizənin verilməsinə görə - 100 manat;
- Yerli arbitraj məhkəmələrinin qərarlarının məcburi icrasının təmin edilməsi ilə bağlı ərizənin verilməsinə görə - 50 manat;
- Xarici arbitraj məhkəmələrinin qərarlarının tanınması və icrası ilə bağlı ərizənin verilməsinə görə - 100 manat.

Bakıdakı erməni separatçılar ailələri ilə danışıqlar

Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin (BQXK) nümayəndələri Azərbaycanda saxlanılan erməni separatçılarına baş çəkiblər

Başçəkme dekabrın sonlarında - Yeni il ərəfəsində olub.

Bu məlumat BQXK-nın Ermənistandakı nümayəndəliyindən təsdiqlənib.

Məlumatla görə, Yeni il ərəfəsində, dekabrın 30-da Bakıdakı separatçılara ailələri ilə danışiq aparmalarına şərait yaradılıb.

Qeyd edək ki, Bakıda saxlanılan separatçılar arasında qondarma "artsax"ın "keçmiş prezidentləri" Arkadi Qukasyan, Bako Saakyan, Arai Arutyunyan, "keçmiş xarici işlər naziri" David Babayan, həmçinin "parlamentin spikeri" David İşxanyan, "artsaxın müdafiə ordusunun keçmiş komandanı" general Levon Mnatsakanyan, general David Manukyan və "keçmiş dövlət katibi" Ruben Vardanyan var. Onlar yanvarın 17-də məhkəmə önünə çıxarılacaqlar.

Azər Baxşəliyevə böyrək köçürülməsi niyə baş tutmayıb?

Yanvarın 5-də vəfat edən aktyor Azər Baxşəliyev ötən ilin fevral ayının 20-də Orqan Donorluğu və Transplantasiyası üzrə Koordinasiya Mərkəzinə böyrək çatışmazlığı ilə əlaqədar qeydiyyatda düşüb.

Bu barədə qurumdan məlumat verilib.

Məlumatda deyilir ki, həmin il oktyabrın 3-ü qohum olmayan canlı donorla müraciət edib və sənədlərin yığılması üçün məktub göndərilib. Xəstəxana sənədləri mərkəzə oktyabrın 16-da daxil olub və müvafiq sənədlər oktyabrın 31-də Etika Komissiyasına göndərilib.

"Lakin Etika Komissiyasından Azər Baxşəliyevin transplantasiya əməliyyatı olunmaqdan könüllü surətdə imtina etdiyi qərarı gəlib", - açıqlamada deyilir.

Xatırladaq ki, Azər Baxşəliyev böyrək çatışmazlığından əziyyət çəkirdi. O, yanvarın 1-də xəstəxanaya koma vəziyyətində daxil olub. 4 gün sonra vəfat edib.

Aktyorun dostu aparıcı İlkin Həsənlı Azər Baxşəliyevə orqan transplantasiyası ilə bağlı sonda imtina cavabı verildiyini bildirib.

Lalə Şövkətdən yeni qərar

"Ləğv edilmiş Azərbaycan Liberal Partiyasının (ALP) hansısa onlayn konfrans və qurultayı keçirilə bilməz. Çünki belə bir partiya yoxdur. Bir ildən artıqdır ki, bu partiya ləğv edilib və dövlət reyestrindən çıxarılıb. Baş verənlər Əvəz bəyin (Əvəz Temirxan - red.) öz təşəbbüsüdür".

Bu sözləri Teleqraf.com-a ləğv edilmiş Azərbaycan Liberal Partiyasının sabiq lideri, keçmiş dövlət katibi Lalə Şövkətin oğlu Sidqi Şövkət deyib.

"Lalə xanımın belə bir şeydən xəbəri yox idi. Özü bu məsələyə mənfi baxır. Hər şeyi vaxtında etmək lazım idi. Artıq qatar gedib. Yadıңызdadırsa, son parlament seçkilərində Əvəz Temirxan Azərbaycan Xalq Partiyasının (Pənah Hüseynin sədri olduğu partiya - red.) namizədi kimi seçkilərə qoşulmuşdu. Ona görə də Lalə xanım Əvəz Temirxana onun adını çəkməsini qadağan edib. Əgər Əvəz bəy partiya istəyirsə, öz partiyasını yaratsın", - deyə o əlavə edib.

Qeyd edək ki, bir müddət öncə ləğv edilmiş Azərbaycan Liberal Partiyasının onlayn qurultayının keçirildiyi və partiyanın nizamnaməsinə əlavələr olunduğu, professor Lalə Şövkətin ALP lideri, Əvəz Temirxanın isə yenidən partiya sədri seçildiyi barədə məlumat yayılmışdı.

Ötən il Azərbaycanda pul bazası artıb

2025-ci il yanvarın 1-nə Azərbaycanda pul bazası 20 milyard 916.5 milyon manat təşkil edib.

"APA-Economics" Azərbaycan Mərkəzi Bankına (AMB) istinadən xəbər verir ki, bu göstərici ötən ilin dekabrın 1-i ilə müqayisədə 1,65% və ya 339.7 milyon manat çoxdur.

Qeyd edək ki, Azərbaycanda pul bazası ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 41.3 milyon manat artıb.

Hazırda TƏBİB-in tabeliyində olan tibb müəssisələrindəki yoluxucu xəstəliklər şöbələrində yetərli çarpayı ehtiyatı mövcuddur. Bu barədə APA-ya TƏBİB-dən bildirilib.

Qeyd edilib ki, qrip və digər respirator xəstəliklər əsasən ambulator şəraitdə müalicə olunur. Xəstəliyə yoluxan şəxslər ilkin səhiyyə xidməti həkimləri tərəfindən müşahidə olunur və müalicələri ni evdə davam etdirirlər.

"Buna baxmayaraq, ağırlaşma halları olan zaman pasiyentlər tibb müəssisələrinə hospitalizasiya olunurlar.

Məlumat üçün bildirik ki, Sabunçu Tibb Mərkəzinin Yoluxucu xəstəliklər şöbəsi və mərkəzin nəzdində olan Məhəmmədi Modul Tipli Xəstəxanasında yetərli çarpayı sayı mövcuddur".

Qeyd edək ki, Səhiyyə Nazirliyi Çində sürətlə yayılan virusla bağlı əhaliyə müdaxilə edib. Bildirilir ki, respirator və ya tənəffüs yolları ilə bağlı olan bu virusun adı metapnevovirusdur (HMPV). Nazirliyin açıqlamasına görə bu xəstəlik Çinlə yanaşı, Azərbaycana qonşu olan Rusiya və Qazaxıstanda da aşkarlanıb.

Metapnevovirus (Human MetaPneumoVirus - HMPV) qripəbənzər tənəffüs yolları xəstəliyidir. HMPV infeksiyasına ilk dəfə 2001-ci ildə rast gəlinib.

Lakin son günlər Çində yaşı 14-dən aşağı olan uşaqlar arasında bu xəstəliyin sürətlə yayılması ilə HMPV yenidən gündəmə gəlib. Bu virus adətən yüngül xəstəlik kimi qəbul olunsada, pnevmoniya və bronxit kimi ağır nəticələrə də gətirib çıxarır.

Virus daha çox uşaqlar və immun sistemi zəif olan insanlar üçün təhlükəlidir. Bundan əlavə, yanaşı xəstəlikləri olan - misal üçün, bronxial

TƏBİB-dən virusa hazırlıq

Xəstəxanalarda ehtiyat çarpayılar saxlanılır; yeni virus koronavirus qədər təhlükəlidir

astma və ya ağciyərlərin xroniki xəstəlikləri olan insanlar da respirator virus infeksiyaları üzrə risk qrupuna daxildir. Azərbaycanın Səhiyyə Nazirliyi bu şəxsləri qripəyə eyləhinə peyvənd olunmağa çağırır.

HMPV-yə yoluxmuş risk qrupuna aid xəstələrin ev şəraitində müalicə alması məqsəduyğun hesab edilmir.

İmmuniteti güclü olan və yanaşı xəstəlikləri olmayan insanlarda respirator infeksiyalar əsasən fəsadsız keçir və onlar qısa müddətdə sağala bilirlər. Bu cür xəstələrdə müayinələrin rutin aparılmasına ehtiyac olmur.

Xəstəlik yuxarı tənəffüs yollarında inkişaf edir və digər virus infeksiyaları kimi adətən 7-10 gün ərzində aradan qalxır.

Əsas əlamətləri öskürək, burun axıntısı, nəfəs darlığı, temperaturun yüksək olmasıdır. Təbii ki, bu əlamətlər baş-

qa viruslarda da görülmə bilər. Ona görə də sadəcə əlamətlərə görə təyin etmək çətinidir. Bunu ayırd etmək üçün mütləq burundan yaxma götürmək lazımdır. Bu şəkildə xəstədə hansı virus olduğunu söyləmək mümkündür.

Tanınmış onkoloq-həkim, tibb elmləri doktoru, professor Adil Qeybullayev deyir ki, COVID-19 pandemiyası dövründə yayılan virus hələ ötən əsrin 60-cı illərində heyvanlardan insanlara keçib: "Ondan sonra mutasiya edərək SARS-CoV-1, MERS-CoV kimi virusları yaratdı. Bunun ardınca isə SARS-CoV-2 virusu pandemiya yaratdı. Yeni yayılan metapnevovirusun hazırda pandemiya yaratmaq şansı və imkanı yoxdur. Çünki onu lokallaşdırmaq mümkün olub. Sadəcə olaraq, infeksiyanın hava-damcı yolu ilə yayılması xeyli insanı yoluxdurur. Biz qloballaşan dünyada ya-

şadığımızı görə Azərbaycana da gəlib çıxması mümkündür. Bəlkə də bu virus artıq ölkəmizdə yayılıb. Ona görə də özünü bir az nasaz hiss edən şəxslər mütləq həkimlə məsləhətləşsinsinlər, yataq rejimində olsunlar və ictimai yerlərdə gəzməsinlər ki, virus daha geniş yayılsın. Ayaqüstə keçirəcəm deyib digər insanları da riskə atmaq olmaz. Nəzərə almaq lazımdır ki, COVID-19 pandemiyasının davamı var. Pandemiya bitmə də Omicron ştamının variantları hələ ölməyib. Çox qarışıq durumdur. Maska taxmaq və bol maye qəbul etmək məsləhətdir. Həkim nəzarəti və təyinatı olmadan antibiotiklərdən qətiyyən istifadə etməsinlər. Çünki antibiotiklər immun sistemini zəiflədir".

Professor yeni virusun Çindən başlamasını orada əhalinin sıxlığı ilə əlaqələndirib: "Dünyada virusların be-

Təyyarə qəzasında xəsarət alanlardan nə xəbər?

Qazaxıstanın Aktau şəhəri yaxınlığında baş verən təyyarə qəzası nəticəsində xəsarət alan şəxslərdən ümumilikdə 6 nəfərin (2 kişi, 4 qadın) müalicəsi Yeni Klinikada davam etdirilir.

Bu barədə Modern.az-ın sorğusuna cavab olaraq TƏBİB-dən bildirilib.

30.12.2024-cü il tarixində stabil ağır vəziyyətdə tibb müəssisəsinin reanimasiya şöbəsinə daxil olan şəxs kliniki və hemodinamik göstəriciləri stabilləşdikdən sonra stasionar şöbəyə köçürülüb. Qeyd edək ki, sol baldırın, sağ körpücük sümüklerinin, sağ əlin 2 daraq sümüklerinin sınıqları diaqnozu ilə həkim-travmatoloq Elşən Nəcəfov tərəfindən üzərində baldır sümüklerinin osteosintez (sınıqlar zamanı sümüklerin anatomik quruluşunun bərpası) əməliyyatı icra olunan xəstənin hazırda vəziyyəti kafi olaraq qiymətləndirilir.

Travmatik koma vəziyyətində daxil olan xəstələrin (2 nəfər) kəllə-beyin travması, müxtəlif dərəcəli sınıqlar, döş qəfəsinin küt travması və pnevmohemotoraks diaqnozları ilə protokola uyğun olaraq müalicələri reanimasiya şöbəsində davam etdirilir. Hazırda tənəffüs dəstəyi ilə təmin olunublar. Vəziyyətləri isə stabil kritik ağır olaraq qiymətləndirilir.

Qeyd edək ki, daha öncə hospitalizasiya olunan 14 nəfərdən daha 2 nəfər də ambulator müalicə üçün evə buraxılıb. Tibb müəssisəsində qalan digər 3 nəfərin stasionar müalicəsi davam etdirilir, vəziyyətləri qənaətbəxşdir.

əhali sıxlığına bağlıdır. Əhalinin çox olduğu ölkələrdə infeksiyalara yoluxma halları da artır. Biz bunu pandemiya dövründə müşahidə etdik".

Qeyd edək ki, aşağıdakı tövsiyələrə də riayət etməklə özümüzü HMPV-dan qoruya bilərik:

Əlləri ən azı 20 saniyə sabunla yumaq;

Yuyulmamış əllərlə gözə, buruna və ağıza toxunma-

maq;

Xəstə insanlarla təmasdan çəkinmək;

Xəstə insanların fincanlarından, eləcə də qab-qışıqlarından istifadə etməmək;

Qapı tutacaqlarını, eləcə də uşaqların ümumi oyuncaqlarını davamlı olaraq təmizləmək və tibbi spirtlə dezinfeksiya etmək.

□ **Şahinə RƏHİMLİ,**
"Yeni Müsavat"

Türkiyədən "qara qutu" açıqlaması

Nəqliyyat və İnfrastruktur Nazirliyi: "Müvafiq məlumatlar artıq qəza ilə bağlı tərəflərə göndərilib"

Qazaxıstanın Aktau şəhərində qəzaya uğrayan Azərbaycan təyyarəsinin "qara qutu"larının oxunması prosesi başa çatıb. "Embraer" təyyarəsinin məlumatları qəzanı araşdıran Qazaxıstanın müvafiq orqanına göndərilib.

Qazaxıstanın Nəqliyyat Nazirliyi Aktau qəzasına uğrayan təyyarənin uçuş re-

gistratorlarından şifrələnmiş məlumatların öyrənilməsinə başladığını açıqlayıb. "Yaxın günlərdə qəzanın təhqiqat komissiyasının üzvlərinin Astanaya uçuş rəqistratorlarının (qara qutular) şifrəsi açılmış materialları ilə gəlməsi gözlənilir", - deyərək nazirlikdən bildirilib.

Qeyd edək ki, bir müddət əvvəl təyyarənin araşdırılması mərhələsində Türkiyə də dəstək verəcəyini bəyan edib. Bu barədə Türkiyənin nəqliyyat və infrastruktur naziri Abdülkadir Uraloğlu danışıb. O bildirib ki, Azərbaycan Dövlət Mülki Aviasiya Agentliyinin müraciəti əsasında qəzanın səbəblərini araşdır-

maq, texniki və əməliyyat təhlillərini aparmaq və qəza vəziyyətini təmin etmək üçün Türkiyədə 8 nəfərdən ibarət istintaq komissiyası yaradılıb.

Modern.az komissiyanın fəaliyyəti və "qara qutu"nın açılması prosesi haqqında məlumat almaq üçün Türkiyənin Nəqliyyat və İnfrastruktur Nazirliyi ilə əlaqə saxlayıb.

Nazirlikdən bildirilib ki, Türkiyənin yaratdığı komissiyaya qəzanın araşdırılmasında iştirakçı kimi çıxış edib. Müvafiq məlumatlar artıq qəza ilə bağlı tərəflərə göndərilib. "Qəza ilə bağlı müvafiq dövlətlər tərəfindən açıqlama verəcək. Dost və qardaş Azərbaycanla mülki aviasiya sahəsində əməkdaşlığımızın daha da artırılması barədə razılıq əldə edilib", - açıqlamada qeyd olunur.

Xatırladaq ki, 2024-cü il dekabrın 25-də Bakı-Qrozni

reysini yerinə yetirən "Azərbaycan Hava Yolları"na məxsus "Embraer 190" tipli sərnişin təyyarəsi Rusiya Federasiyasının hava məkanında kənar fiziki və texniki müdaxiləyə məruz qalaraq idarəetməni itirmiş vəziyyətdə Qazaxıstan Aktau şəhəri istiqamətinə yönəldirilib. İnsan tələfatı və xəsarət alanlar olmasına baxmayaraq, pilotların, bələdçilərin yüksək peşəkarlığı, şücaəti və cəsurluğu sayəsində təyyarə qəza eniş həyata keçirib.

İlkin araşdırmalar nəticəsində məlum olub ki, Azərbaycan təyyarəsi Çexenistanın hava məkanında olan zaman Rusiyanın hava hücumundan müdafiə vasitələri tərəfindən vurulub, hava gəmisi idarəetməni itirib. Təyyarənin füzelyajında zenit raket kompleksindən atılan raketin qəlpələrinin izləri qeydə alınıb.

Ermənistan 2025-ci il ilan ilinə yenə də təhlükəli oyunlar oynamaqla başladı. Yeni ilin ilk həftəsindən düşmən təxribatları bir-birinin ardınca sıralanmaqdadır.

Müdafiə Nazirliyinin məlumatında qeyd olunub ki, yanvarın 5-i Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin bölmələri Gorus rayonunun Diğ və Xanazax istiqamətlərində yerləşən mövqelərindən Azərbaycan Ordusunun Laçın rayonunun Zabux və Çağazur yaşayış məntəqələri istiqamətlərindəki mövqelərini atıcı silahlardan fasilələrlə atəşə tutub. Yanvarın 6-sı Laçın rayonunun Zabux yaşayış məntəqəsi yenidən atəşə tutub. Hər iki halda itki olmasa da, olduqca ciddi və qəbulolunmaz təxribatdan söhbət gedir. Həm də ona görə ki, bölgədə yenidən tikilmiş yaşayış məntəqələrində minlərlə dinc sakinimiz yaşayır.

2024-cü ili yada salsaq, Azərbaycan və Ermənistan arasında sərhədin delimitasiyası ilə bağlı irəliləyişlər olub. Bu görüşlərdə 12,7 km-lik yeni sərhəd xətti müəyyən edilib və Azərbaycanın Qazax rayonunun dörd kəndi üzrə məsələlər razılaşdırılıb. Mayın 3-də isə təxminən 12,7 km-lik sərhəd xətti müəyyən edilib və Qazax rayonunun dörd kəndi üzrə məsələlər razılaşdırılıb. 2024-cü il mayın 6-dək 40 sərhəd dərəyi quraşdırılıb.

2024-cü ildə də ermənilər təxribatlar törədib. Məsələn, fevralın 12-də bu ölkənin silahlı qüvvələrinin hərbi təxribatı nəticəsində Azərbaycanın Dövlət Sərhəd Xidmətinin hərbi qulluqçusu yaralanıb. 13 fevral tarixində Dövlət Sərhəd Xidmətinin bölmələri tərəfindən Ermənistan silahlı qüvvələrinin bir gün öncə törətdikləri təxribata cavab olaraq "Qisas əməliyyatı" keçirilib. Əməliyyat nəticəsində əsgərimizə atəş açılan Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin Qafan rayonunun Nerkin-And yaşayış məntəqəsinin yaxınlığındakı döyüş postu tamamilə darmadağın edilib, döyüş mövqeləri susdurulub.

Yeni ildə Ermənistanın hərbi-siyasi rəhbərliyinin Laçın istiqamətində atəşkəsi pozması ermənilərin və havadarının 2025-dəki davranışlarının "anonsu" sayıla bilər. Beləliklə, rəsmi İrəvan yenidən odla oynamaqdadır. Atəşkəsin pozulması yeni eskalasiya tədarüküdür, yoxsa başqa məqsədlə həyata keçirilən təxribatdır? Ümumiyyətlə, ermənilər bu atəşkəsi

İrəvan 2025-ə niyə "ilan kimi" başladı?

STM-in icraçı direktoru: "Azərbaycan Ermənistanın heç bir təxribatını cavabsız qoymayıb və qoymayacaq da..."; **deputat:** "Bizə güllə atan, yaxud da atdıran onlardır"

pozmaqla nə demək istəyirlər və burada kənar qüvvələrin rolu varmı?

Deputat Sahib Aliyev "Yeni Müsavat"a açıqlamasında təxribatların arxasında xüsusi məqsədlərin dayandığını konkret argumentlərlə əsaslandırdı: "Ötən əsrin əvvəllərindən üzü bəri bu regionda qarşıdurmanın qalmasında kimin maraqlı olduğu bəlli idi, ona görə də belə hallar baş verəndə "atan kazaklardır" deyirdik. Ancaq indi "kazaklar"ın başı digər məsələlərə qarışdığından regionda həyllərin yeni müşahidəçi-havadarları peyda olub. Bax, atan, yaxud da atdıran onlardır".

S.Aliyev xatırladı ki, fevralın 19-da həmin "binokl missiyası"nın vaxtı bitir: "Sərhəddə bu cür gerginliyin yaradılmasında məqsədlərdən biri məhz həmin "mülki missiya"ya yenə ehtiyac duyulduğu görüntüsü yaratmaqla onun mandatının uzadılması ola bilər. Digər tərəfdən, bu qəbildən olan insidentlər həmin "havadar"ların Ermənistanı militarlaşdırmaqlarına "haqq" qazandırır. Bizim mövqələrimizin atəşə tutulduğu gün Makronun Azərbaycana qarşı növbəti "atəşli" çıxışı elə bunun təsdiqi deyilmi?"

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin icraçı direktoru, hüquqşünas Sahib Məmmədov təəssüflə qeyd etdi ki, Ermənistan 2020-ci ilin noyabr ayının 10-da imzaladığı üçtərəfli bəyanatın müddəalarını pozmaqda davam edir: "Paralel olaraq mütəmadi şəkildə şərti sərhəd xəttində silahlı provokasiyalar törədir və beləliklə sülh danışıqlarına ciddi əngəllər yaradır. Əslində Ermənistanın şərti sərhəd xətti boyunca Azərbaycan ərazilərinə atəş açması, silahlı provokasiyalarının məqsədləri beləlidir. Şərti sərhəd boyunca Avropa İttifaqının mülki missiyasının yerləşdirilməsinin uzağadək məqsədlərindən biri də budur. Silahlı provokasiyalara Azərbaycanın cavablarını qeydə almaq və hesabatlar hazırlamaq. Əs-

linde sərhəd xətlərinin delimitasiyası və demarkasiyası prosesinin uzanmasının da səbəblərindən biri də budur". **S.Məmmədovun sözlərinə görə, sürətlə silahlanma da onu göstərir ki, Ermənistan qlobal informasiya məkanında və beynəlxalq hüquq müstəvisində Azərbaycana qarşı apardığı müharibəni dayandırmaq istəmir:** "Həmçinin bu müharibəni fursət yarandıqda, odlu fazaya keçmək üçün də ciddi səylə hazırlaşır". Ekspert hesab edir ki, Azərbaycanın sərhəd postlarının, sərhədə yaxın yaşayış məntəqələrinin atəşə tutulmasının məqsədlərindən biri də ölkəmizi daha geniş provokasiyalara cəlb etməkdir: "Əvvəllər də dəfələrlə qeyd etdiyimiz kimi, Ermənistan yenidən qoşulduğu Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsindən Azərbaycanın siyasi və hərbi rəhbərliyinə qarşı istifadə etməyi planlaşdırır və bununla bağlı rəsmi də olmasa, əlaltı ekspertlərinin və hakim partiya deputatlarının dilindən açıqlamalar da verir. Belə provokasiyalar törətməklə Ermənistan və onu himayə edən dövlətlər, əsasən də Fransa sülh danışıqları prosesini uzadırlar. Ermənistan bir tərəfdən sülh müqaviləsinin tezliklə imzalanmasında maraqlı olduğunu nümayiş etdirir, digər tərəfdən isə qeyd etdiyimiz müstəvilərdə Azərbaycana qarşı müharibəni genişləndirir və revans

məqamı gözləyir. Prezident İlham Əliyev Yeni il müraciətində də bu məsələyə diqqət yetirib. Prezident qeyd edir ki "... Ona görə Ermənistanın genişmiqyaslı silahlanma kampaniyası, hesab edirik ki, bölgə üçün növbəti təhdid mənbəyidir... Onları təhrik edən və bu gün yenə də Azərbaycan üzərinə hücum etməyə vadar edən xarici dairələr, xarici ölkələr onların arxasında durmayacaq, sadəcə olaraq, dura bilməyəcək. Bizimlə bu bölgədə hərbi müstəvidə heç bir qüvvə rəqəbat apara bilməz. Ona görə bir daha deyirəm, hələ ki gec deyil, bu təhlükəli yoldan geri qayıtsınlar. Cənubi Qafqaz sülh, əmin-amanlıq, əməkdaşlıq bölgəsi olmalıdır. Ermənistanın genişmiqyaslı və sürətli silahlanması, öldürücü silahların tədarükü mümkün olan sülhü poza bilər".

Təəssüf ki, Ermənistan Yeni il sülh mesajları ilə deyil, silahlı provokasiya ilə başladı. Bu "anonsu" verməkə Ermənistan və onu istiqamətləndirən qüvvələr sülh proseslərində maraqlı olmadıqlarını, indiki status-kvonu saxlamaqla vaxt əldə etmək, paralel olaraq beynəlxalq informasiya məkanında və beynəlxalq hüquq müstəvisində Azərbaycana qarşı müharibəni davam etdirəcəklərinə dair niyyətlərini ortaya qoymuş oldular".

STM-in icraçı direktoru əminliklə bildirdi ki, Azərbaycan Ermənistanın heç

Dörd kəndi qaytarmamaq üçün təxribat törədildi

Hərbi ekspert detalları açıqladı

"Ermənistanın yanvarın 5-6-da Gorus, həmçinin Laçın rayonu Zabux kəndi istiqamətindən Azərbaycan Ordusunun mövqelərini atəşə tutması növbəti hərbi təxribat cəhdidir. Görünür, bəzi dövlətlər Ermənistanı bu kimi təxribatlara cəkməklə, onu nəyə isə həvəsləndirirlər. Son dövrlər rəsmi İrəvana göndərilən silahlar, verilən "dəstək" bu kimi halların ortaya çıxmasına səbəb olur. Sözsüz ki, Ermənistanın daxilində də bu halların olmasında maraqlı qüvvələr az deyil".

Bu sözləri Teleqraf.com-a hərbi ekspert, ehtiyatda olan polkovnik Üzeyir Cəfərov deyib. O qeyd edib ki, 2025-ci ildə Azərbaycanla Ermənistan arasında sülhlə bağlı optimist fikirlər səslənsə də, kənar qüvvələr prosesin irəliləməsinə imkan verməyəcəklər. Ekspert hesab edir ki, Qarabağ və Naxçıvan istiqamətində baş verən bu təxribatlar həmin ssenarinin tərkib hissəsidir: "Sözsüz ki, Azərbaycan dövləti bütün bu prosesləri diqqətdə saxlayır. Dövlət Sərhəd Xidməti və Müdafiə Nazirliyi hazırda vəziyyətə nəzarət edir. Erməni tərəfinin bütün addımlarına qarşı adekvat cavab veriləcək. Amma buna baxmayaraq, təxribatlar da davam edəcək".

Üzeyir Cəfərovun fikrincə, bəzi qüvvələr Qarabağın Azərbaycanın nəzarətinə keçməsinə istəməirdi: "Bu gün Ermənistan daxilində baş verənlər də həmin proseslərin tərkib hissəsidir. Hazırda Ermənistan ordusundakı qruplaşmalar təxribatların daha da alovlanmasına cəhdlər edirlər. Əslində isə erməni tərəfi Azərbaycanın nəzarətində saxladığı 4 kəndini qısa zamanda geri qaytarmalıdır. Məhz bu məsələ gündəmə gələn kimi müəyyən qüvvələrin əli ilə sərhəddə gerginlik yaranır. Çünki sərhədlərin dəqiqləşməsi ilə hər iki tərəfdən formalaşdırılmış komissiya iş aparır. İndiki halda təxribatların baş verməsi həm də bu prosesi yubatmaq üçündür".

bir addımını cavabsız qoymayıb və qoymayacaq:

"Bu baxımdan ölkəmiz yalnız Ermənistanın yeni müharibə planlarına qarşı deyil, həm də beynəlxalq müstəvidə bizə qarşı apardığı müharibəyə daha səfərbər olunmuş şəkildə hazırlaşmalıdır. Həmçinin ölkənin daxilində yönələn informasiya müharibəsinə qar-

şı effektiv mübarizə üsullarından istifadə etməlidir".

Sülh bəyanatlarının arxasından atəş açan Ermənistan-fərqi yoxdur, tətbiyi kim çəkir, məsuliyyəti ölkə və hakimiyyət daşıyır - indi də təxribatları təkzib etməyə çalışır. İlanın başı əzildə "ağlı başına" gelir...

E.PASASOY, "Yeni Müsavat"

İran sərhədi ordunun quru qoşunlarının bir neçə briqadası ilə möhkəmləndirir. Bu barədə "Mehr" xəbər agentliyi məlumat yayıb. İran Ordusunun Baş Qərargah rəisi və koordinator müavini admiral Həbibullah Sayari sərhədə quru qoşunlarının əlavə briqadalarının yerləşdirildiyini açıqlayıb.

"Asayışı qorumaq və sərhədlərə nəzarət etmək üçün ölkənin qərb və şərq sərhədlərində bir neçə ordu briqadası yerləşdiriləcək". Admiral hava, dəniz və quru sərhədlərinin qorunmasının vacibliyindən danışır. "Ölkəmiz üçün quru sərhədin mühafizəsi daha vacibdir", - deyir admiral qeyd edib. Sayari deyir ki, sərhəd nəzarəti qaçaqmal, narkotik və digər qadağan olunmuş materialların İrana daxil olmasının qarşısını alacaq. Admiral bildirir ki, qoşunlar tərəfindən sərhəd təhlükəsizliyini gücləndirməklə yanaşı, sərhədə nəzarət və nəzarətə kömək edəcək "ağıllı divarlar" istifadəyə veriləcək. "Sosial və daxili təhlükəsizliyi təmin etmək və gözlənilməz hadisələrin qar-

İran sərhədimizə qoşun yığır - Tehranda hazırlıq

Ölkənin sərhədlərinə quru qoşunlarının əlavə briqadaları nə məqsədlə yerləşdirilib - admiral açıqladı; **ekspert**: "Onlar Azərbaycan və Türkiyə əleyhinə çıxışlar edirlər, məqsəd..."

Araz çayı üzərindəki Ermənistanla sərhəddən başlayır və daha sonra bu çayı şimal-şərq istiqamətində izləyir. Sərhəd Bəhramtəpənin cənubundakı bir nöqtədə çay yatağından kəskin şəkildə cənub-şərqə dönərək Muğan düzündən Bolqarçaya keçir. Sonra bu çay boyunca cənuba uzanır və geniş S şəkilli bir

Tramp, hətta Ağ Evə qayıtmadan əvvəl İranın nüvə proqramını dayandırmaq üçün hərbi əməliyyatların keçirilməsi məsələsini müzakirə edib. Nəşrə görə, Trampın komandası İranın nüvə silahlanmasının qarşısını almaq üçün müxtəlif variantları nəzərdən keçirib. İranın sərhədi gücləndirməkdə əsas məq-

planlaşdırır. Bu tədbirlər iqtisadi təzyiqləri artıraraq, İranın regional təsirini zəiflətmək məqsədi daşıyır. Sanksiyaların xüsusilə enerji sektoru, bank sistemi və hərbi texnologiya ilə bağlı sahələri hədəfə alacağı gözlənilir. Tramp komandasının bu planları hələlik rəsmi təsdiqlənməyə də, ABŞ-İran münasibətlərinin

SEPAH 110 minlik hərbi təlimlərə başlayır

İran İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun 110 mindən çox əsgərinin iştirakı ilə yaxın günlərdə "Qüds zəvvarları" irimiqyaslı təlimləri keçiriləcək. Bunu Tehranda SEPAH-ın komandanı, briqada generalı Həsən Həsənzadə deyib.

Generalın sözlərinə görə, bu cür təlimlər "Müqavimət cəbhəsi"nə SEPAH qüvvələrinin dəstəyi dayandırmayacağını göstərmək məqsədilə keçirilir: "Bu təlimlər zamanı düşmən "Bəsic" qüvvələrinin gücünün yalnız kiçik bir hissəsini görəəcək".

Maraqlıdır, İran Suriya uğrunda yeni müharibəyə başlayır? Belə genişmiqyaslı təlimlərdə İranın məqsədi nədir?

Sözügedən məsələni "Bakı-Xəbər"ə şərh edən **AMİP funksioneri Əli Orucov** hesab edir ki, bu təlimlər molla rejimini qorumaq məqsədilə keçirilir: "Əvvəla, ötən ilin 8 dekabrında Əsəd rejiminin çökməsi molla rejiminə böyük zərbə oldu. İranın bu rejimi qorumaq üçün qoyduğu sərmayələr batdı. İran məhz Suriya üzərindən Livanda "Hizbullah"ı silahla təmin edirdi. Əsədin devrilməsi ilə bu logistik xətt bağlandı. Bu, İranın Yaxın Şərqdəki proksilərinə güclü zərbə oldu. Çünki təminat əsasən Suriya üzərindən həyata keçirilirdi. Həm İsrailin HƏMAS və "Hizbullah"a qarşı apardığı öldürücü hərbi əməliyyatlar, həm də Suriyada Əsəd rejiminin 11 gün ərzində devrilməsi İrana endirilən güclü zərbə oldu. Bu, İrandakı rejimin devrilməsi məsələsini gündəmə gətirir. Ona görə də molla rejimi narahatdır. Digər tərəfdən, İranın Suriya uğrunda yenidən müharibəyə başlaması mümkünsüzdür. Birincisi, İranın Suriya ilə quru sərhədi yoxdur. İran İraq üzərindən Suriya ilə əlaqə qururdu. İraq ərəb dövləti olduğu üçün bundan sonra imkan verməz ki, İran Suriyaya müdaxilə etsin. İkincisi, Suriya əhalisinin böyük hissəsi sünni məzhəbini təmsil edir. Şiə çoxluğu olsaydı, bəlkə də Tehran rejiminin hansısa şansı olardı. O üzdən, heç bir halda İranın Suriyada əvvəlki nüfuzunu bərpa edəcəyi real deyil. Üçüncüsü, Əsəd rejimi devrildəndən sonra Suriyada əsas aktor Türkiyədir. Bunu bütün dünya qəbul edir. Təsəffüf deyil ki, proseslərin sürətli və ağrısız gətməsi məhz Türkiyənin sayəsində mümkün oldu. Türkiyə Suriyada yeni hökumətin qurulmasına, strukturlaşmasına yaxından kömək edir. Bu baxımdan, Tehran rejimi nə etsə də əvvəlki məqsədlərinə çatma bilməyəcək. O üzdən, SEPAH təlimləri heç nəyi dəyişməyəcək".

Siyasi ekspert Azad Məsiyevin "Yeni Müsavat"a sözlərinə görə, Birləşmiş Ştatlar uzun müddətdir ki, İranda hakimiyyət dəyişikliyi istəyindədir: "Qərb İranda dövlət çevrilişi etdikdən sonra özlərinə münasib rejim qurmaqda maraqlıdır. Bu məqsədlə Tehranı Yaxın Şərqdə münasibətlərə cəlb etməyə çalışırdılar. İranın beyin mərkəzləri isə HƏMAS və "Hizbullah"ı dəstəkləməklə İsrailin, Amerikanın başını üçüncü ölkədə qarışdırırdı. ABŞ və İsrail koalisiyası indi anlayır ki, sanksiyalarla, hərbi obyektlərə hücumlarla ölkədə hakimiyyət dəyişikliyi qeyri-mümkündür. Odur ki, İranı münasibətlərə cəlb etmək və quru əməliyyatları başlatmaq daha məqbul sayıldı. Lakin İranın beyin mərkəzləri buna da getmədi. İndi isə Tramp administrasiyasının

Tehrana daha aqressiv olacağı gözlənilir". **Analitikin fikrincə, İranın nüvə obyektlərinə zərbə endirməklə bu ölkəni müharibəyə cəlb etmək nəzərdən keçirilir:** "İsrail İran daxilində kəşfiyyat-pozuculuq işləri həyata keçirib. Bu şəbəkə həm xüsusi xidmət orqanları, həm prezident, həm dini lider ətrafında formalaşıb. Həmin bu casus şəbəkə İran dövləti adından tərribat xarakterli bəyanatlar səsləndirir. Onlar Azərbaycan və Türkiyə əleyhinə çıxışlar edirlər, məqsəd də İranla qonşuları arasında ədavət yaratmaqdır. Fikrimcə, hədəf İranı sonda müharibənin ortasına salmaqdır. Lakin proseslər göstərir ki, ABŞ və birləşmiş Qərb İranda rejimi devirmək istiqamətində bu addımları atmağa başlayacaq".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

şısını almaq üçün sərhədlərimizə nəzarət etməliyə", - deyir admiral fikrini yekunlaşdırıb.

"Yeni Müsavat" məlumatı üçün qeyd edir ki, İranın ümumi quru sərhədləri 5,440 kilometr təşkil edir. İran şimalda Azərbaycan, Ermənistan, Türkmənistanla, şimal-qərbdə Türkiyə, cənubda İraq, şərqdə isə Əfqanıstan və Pakistanla sərhəddir. Azərbaycan-İran sərhədinin qərb (Naxçıvan) hissəsi şimal-qərbdə Araz çayı üzərindəki Türkiyə ilə sərhəd qovşağından başlayır. Bu çay boyunca cənub-şərq istiqamətində, Araz su anbarı vasitəsilə davam edir və Ermənistanla sərhəd qovşağında bitir. Azərbaycan-İran sərhədinin şərq hissəsi qərbdən

hissə meydana gətirir. Çayın mənbəyi Yardımlı şəhəri yaxınlığında yerləşir. Sərhəd onu keçərək cənub-şərqə doğru əylir və Talış dağlarından keçir. Sonra Xəzər dənizinə doğru gedərək Astara çayı boyunca şərqə dönür. Şərq bölməsində Biləsuvar, Astara və Cəlilabad ərazisində, Qərb bölməsində isə Culfa/Culfa və Pulşdəşt-Şahtaxtı sərhəd məntəqələri var.

Son dövrlərdə Yaxın Şərqdə baş verən hadisələrdən sonra dünyanın diqqəti İranın mümkün hərbi hədəfə çevrilməsi ehtimallarına yönəlib. Əsas sual budur: ABŞ və İsrail İranın nüvə proqramını "sıfırlamaq" üçün hərbi gücə nə vaxt əl atacaq? "The Wall Street Journal" dekabrın ortalarında məlumat verib ki,

sədi nədir? Tehran nəyə hədəfə çevriləcək?

"The Wall Street Journal" nəşri yazır ki, Trampın komandasının İrana qarşı mümkün fəaliyyət variantları arasında hava zərbələri həyata keçirmək də müzakirə olunur. Bu tədbirlər, ABŞ-İran münasibətlərində gərginliyin daha da artacağından xəbər verir. Mənbələrə görə, Trampın komandası İranın nüvə və hərbi obyektlərinə qarşı hava zərbələri endirməyi potensial bir addım kimi müzakirə edir. Bu, İranın nüvə proqramının irəliləməsinin qarşısını almaq və regiondakı hərbi fəaliyyətlərini məhdudlaşdırmaq məqsədilə həyata keçirilə bilər. Hava zərbələri ilə yanaşı, Tramp administrasiyası İrana qarşı sanksiyaları da gücləndirməyi

yaxın gələcəkdə ciddi dəyişikliklərə uğrayacağı gözlənilir. Hava zərbələrinin həyata keçirilib-keçirilməyəcəyi və ya yeni sanksiyaların nə qədər təsirli olacağı, gələcək həftələrdə daha da aydın olacaq. "İranın nüvə proqramı ilə bağlı vəziyyət pisləşir". Yanvarın 6-da Fransa prezidenti Emmanuel Makron deyib. Makron qeyd edib ki, nüvə proqramının sürətləndirilməsi Qərbi kritik nöqtəyə çox yaxınlaşdırır. Onu da deyək ki, İranın qərbində SEPAH-ın "Böyük Peyğəmbər 19" adı altında hərbi təlimi keçirilir. Yanvarın 4-də başlayan təlimlərdə SEPAH-ın Quru Qoşunları iştirak edir. Bildirilib ki, təlimlərin məqsədi İranın müdafiə qabiliyyətini artırmaq və hərbi gücünü artırmaqdır.

SSRİ -nin yenidən doğulması bu və ya digər şəkildə 2025-ci ildə baş verəcək. Bu sözləri Rusiya Dövlət Dumasının deputatı Anatoli Vasserman səsləndirib.

"Yenidən doğulma ümid deyil, qaçılmaz zərurətdir. 2025-ci ildə bunu etmək üçün vaxtımız ola bilər, lakin daha bir neçə il gözləməli ola bilərik", - Vasserman deyib.

O qeyd edib ki, məsələn, Amerika ştatlarının bəziləri Meksikanın keçmiş əraziləridir: Texas, Kaliforniya, Nyu-Meksiko, Nevada, Arizona...

Deputat deyib ki, Rusiya kontinental imperiyanın klassik nümunəsidir: "O, öz tarixində bir dəfədən çox dağılıb və həmişə bərpa olunub. Üstəlik, bir qayda olaraq, dağılmadan əvvəl olduğundan daha böyük ölçüdə və daha yaxşı formada bərpa edildi. Bu, məhz ona görə baş verdi ki, Rusiyada yaşayan xalqlar müstəqil şəkildə qarşılıqlı faydalı qarşılıqlı fəaliyyət formalarını seçdilər. Ona görə də bu dəfə biz də sağalacağıq". Vassermanın fikrincə, SSRİ-nin dirçəlişi elə bu il baş verə bilər. Hər halda, erudit bu ehtimalı yüksək adlandırır.

nin ən erudit şəxslərindən biri kimi tanınan Vassermanın SSRİ-nin bərpası haqda dedikləri xüsusilə Rusiya mediasında diqqət çəkib. SSRİ-nin hər hansı formada bərpası Rusiyanın arzusudur, yoxsa bunu zəruri edən başqa səbəblər var?

Sabiq maliyyə naziri, siyasi və iqtisadi məsələlər üzrə ekspert Fikrət Yusifov indiki vaxtda belə bir xəyalə qapılmağı sadəcə ağılsızlıq hesab edir: "Rusiya Avrasiya məkanında və təbii ki, eyni zamanda bütün dünyada öz hegemonluğunu qoruyub saxlamaq uğrunda həmişə çalışıb. Bu, çar Rusiyası dönməndə də, Sovetlər ittifaqı dönməndə də belə olub. Əslində keçmiş sovetlər birliyinə daxil olan ölkələrin demək olar ki, heç biri qüdrətli bir dövlətin tərkibində yaşamaqdan imtina etmək istəməzdi. Amma və lakin! Sovetlər İttifaqı nədən dağıldı? Bu İttifaqı yaratmış Rusiya ora birləşdir-di, keçmiş respublikaların

SSRİ-nin "xortlayacağı" iddiasına kimlər nə dedi?

Keçmiş ittifaqın hər hansı formada bərpası Rusiyanın arzusudur, yoxsa bunu zəruri edən başqa səbəblər var?

verdiyi tarixdən o qədər də uzun zaman keçməyib, milyonlarla insan bu gündə həmin hadisələrin yaratdığı acı-larla yaşamaqdadır. Necə düşünürsünüz, indi bu insanlar Rusiyanın həyasızcasına yenidən Sovetlər İttifaqını bərpa etmək və ya onu hər hansı bir formada yaratmaq təklifinə necə reaksiya verməlidirlər? Rusları başa düşmək olar, onlar həmişə olduğu kimi, imperiya yaratmaq istəyirlər. Bu, milli xəstəlikdir, başqa adı

olmadığını iddia etmişdi. Təəssüflər olsun ki, ən yüksək səviyyədə imperiya ambisiyalarında olanlar hələ də tarixi geri qaytarmağın qeyri-mümkünlüyünü dərk edə bilmirlər. İstər Rusiya, istərsə də Azərbaycan cəmiyyətində yaşlı təbəqələr arasında nostalji hisslər qalmaqdadır. İmperiya çöküşü tarixi qanunauyğunluqdur. Dünyada mövcud olmuş ən nəhəng və güclü imperiyalar dağılmış və yerində yeni dövlətlər yara-

"Vasserman savadlı adamdır, amma müdrik deyil"

Zərdüşt Əlizadə: "Əgər burada xalqların ümumi marağı olsa idi, o zaman SSRİ niyə dağılırdı?"

"Rusiya Dövlət Dumasının deputatı Anatoli Vasserman və Ərdəbilin imam cüməsi Seyid Həsən Amelinin açıqlamaları təəccüblüdür. Vasserman Rusiyada savadlı kəsimin təmsilçisi olsa da, müdrik adam deyil. O iddia edir ki, keçmiş SSRİ bərpa olunacaq. Amma bunun nəyin əsasında bərpa olunacağı müəmmaldır.

Əgər burada xalqların ümumi marağı olsa idi, sual oluna bilər ki, o zaman SSRİ niyə dağılırdı? Çünki keçmiş SSRİ-də xalqların köklü maraqları ziddiyyət təşkil edirdi. Bu ziddiyyət hələ də həll olunmayıb. Rusiya-Ukrayna müharibəsi, Azərbaycanla Ermənistan arasında yaşananlar, Gürcüstanın Rusiyadan incikliyi, Mərkəzi Asiya dövlətlərinin Rusiya ilə olan problemləri və s. buna misal olacaq faktlardır. Ona görə də keçmiş SSRİ-nin bərpa olunacağına inanmaq sadəlövlükdür. Cəmiyyətlər arasında olan fikir ayrılığı da bunu inkar edir". Politoloq Zərdüşt Əlizadə Teleqraf.com-un suallarına cavabında belə deyib.

"ABŞ-ın yeni prezidenti Donald Trampın vəzifəsinin icrasına başlamasından sonra global və regional miqyasda bir çox dəyişikliklərin olacağı proqnozlaşdırılır. Cənubi Qafqazla bağlı hansı gözləntilər var" sualına politoloq belə cavab verib: "Əslində Trampın yenidən hakimiyyətə qayıtmasının bu regiona təsiri çox az olacaq. Bu bölgənin global proseslərə təsiri azdır. Yaxın Şərq və Ukrayna-da baş verənlər fonunda Qafqazdakı proseslər çox da cəlbədicisi deyil. Sözsüz ki, müəyyən bir xətt izləmək mümkündür. ABŞ-ın xarici siyasətindəki fəallığı ilə proseslərin ölü nöqtədən tərəpənmesi ehtimal edilir. Ağ Evin aktiv xarici siyasətində Ukrayna, Yaxın Şərq, Çin daha mühüm yer tutacaq".

"İranda hansısa din xadiminin Azərbaycanı hədəf almasında hansı məqsəd güdüldü" sualına politoloq belə cavab verib: "Azərbaycana qarşı o fikirləri dilə gətirən Ərdəbilin imam cüməsi Seyid Həsən Amelidir. Vaxtilə onunla görüşmüşəm. İranda olarkən mənə dedi ki, "sənin yazılarını oxuyuram, xoşuma gəlir". Sözsüz ki, indi onun dedikləri heç də özünə məxsus fikirlər deyil. Ona tapşırıqlar, o da danışır. Siyasi bir oyundur. Ameliyə də tapşırıqlar ki, Azərbaycanla bağlı danışsın. İndiki halda Azərbaycanla İran arasında münasibətlər gərgindir. Hələlik münasibətləri sahmana salmaq üçün orta məxrəc tapılmayıb. İranın siyasi quruluşu tam fərqlidir. İranda Pezeşkiandən asılı məsələ çox azdır. Pezeşkiyan insanların hisslərinin ifadəsi olaraq prezident seçilib. Orada əsas hakimiyyət İranın ali dini lideri Ayətullah Əli Xameneyidir. Xameneyi özü hər şeyi həll edir. Pezeşkiyanlıq bir iş yoxdur".

"Bunun hansı sürətlə baş verəcəyi sualına cavab verə bilmərəm", - deyər Anatoli Aleksandroviç bildirib. "Ola bilər ki, qarşıdakı ildə, 2025-ci ildə bunu etmək üçün vaxtımız olsun, lakin bir neçə il daha gözləməli ola bilərik".

Ötən ilin martında Rusiya Təhlükəsizlik Şurasının sədr müavini Dmitri Medvedyev SSRİ-ni əvvəlki formada dirçəltməyin mümkün olmadığını bildirmişdi. Bununla belə, LDPR-in keçmiş lideri Vladimir Jirinovski, əksinə, 2025-ci ildə keçmiş Sovet İttifaqının sərhədləri daxilində rus dünyasının birləşməsinin baş verəcəyinə inanırdı ki, bura Gömrük İttifaqının bütün üzvləri - Rusiya, Qazaxıstan, Belarus, Ermənistan və Qırğızıstan daxildir.

Vasserman tanınmış fizikdir və Krımın anneksiyaasında Rusiyaya dəstək verdiyi üçün Ukraynadan köçüb. Ukrayna onu separatizmin təbliğinə görə axtarırsa verib. Rusiya-

xalqlarının normal həyat tərzini və insan azadlıqları üçün nə edə bildi? Demək olar ki, heç nə! Bu İttifaqın ömrünün son günlərində insanlar ərzaq təlonları ilə yaşamağa məhkum edildilər. Dünyadan təcrid olunmuş bir durumda yaşayan cəmiyyətlər bu məhrumiyyətə çətinliklə dözürdü. Bütün bunların fonunda Sovetlər İttifaqı deyilən bir dövlət yerindən laxlamağa başladı. Bu laxlama nəticəsində xalqlar Sovet İttifaqını yaratmış rusların bu ərazilərdə nə qədər potensial milli münafişə toxumları basdırdıqlarını görə bildilər. Sovetlər Birliyinin dağılma prosesi başlayan kimi, bu münafişə ocaqları da alovlandı. Qarabağ, Abxaziya, Osetiya, Fərqanə və digər milli münafişə ocaqları alovlandı. Bütün bu baş verənlər on minlərlə insanın həyatının itirilməsinə gətirib çıxartdı, yüz minlərlə insan öz yurd-yuvasından didərgin düşdü. Bu hadisələrin baş

yoxdur! Baxın, bu gün orta Rusiyada yüz minlərlə yaşayış məntəqəsi xaraba qalıb, Rusiyanın şərqini, Ural dağlarına qədər çinlilər mədəni işğal ediblər. Rusiya isə Ukrayna torpaqlarına təcavüzü davam etdirir, yeni torpaqlar fəth etmək yolunda özünü oda atıb. Ukrayna ilə savaşa üç ilə yaxın zaman kəsiyində Rusiyanın itkiləri bir milyona yaxınlaşır. Öz içində öz xalqına sahib çıxma bilməyən və iç problemlər məngənəsində boğulan bir dövlətin hər hansı bir formada imperiya yaratmaq arzusu sadəcə ağılsızlıqdır".

AMİP liderinin köməkçisi, politoloq Əli Orucov da SSRİ-nin bərpasını mümkünsüz hesab edir: "Keçmiş SSRİ-nin yenidən bərpa olunacağı barədə Rusiyanın ictimai-siyasi elitasında fikirlər dəfələrlə səsləndirilib. Hətta prezident Putin Sovet İttifaqını rəsmiləşdirən Belojevsk sazişinin heç bir qanuni əsas

nıb. SSRİ xalqların və millətlərin könüllü birliyi deyildi və repressiyalar, kütləvi qətlər, sürgünlər, zorakılıqlar və yalan üzərində qurulmuşdu. Ona görə də cəmi 70 il sürdü. Rusiyada Vasserman kimi düşünən insanlar və imperiyaçılarının kumirinə çevrilmələri Rusiyanın özünün mövcudluğunun risk altında olduğunu nədənsə görmək istəmirlər. Məhz bu cür yanaşmaların nəticəsidir ki, Rusiya təklənib, hətta öz müttəfiqləri Moskva ilə məsafə saxlamağa çalışır. Necə ki, SSRİ-ni xalqlar həbsxanası adlandırıldı, indi də onun varisi Rusiya eyni missiyanı daşımaqdadır.

Vasserman SSRİ-ni bu reallıqlarla necə yenidən bərpa edəcək? Rusiyanın hərbi, siyasi, iqtisadi, maliyyə gücü varmı? Əlbəttə yoxdur. Bu qanlı imperiyanın dirçəlməsi mümkün deyil".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Bir neçə il öncə “Fransa Dağlıq Qarabağ üzərində Azərbaycanın nəzarətini qəbul etməyəcək” deyən prezident Emmanuel Makron xalqa sonuncu Yeni il müraciətində “Dağlıq Qarabağ”ın adını çəkmədi. Əvəzində dünən - yanvarın 6-da Parisdəki səfirlik konfransında çıxışı zamanı yenə Azərbaycana dil uzatdı. (Modern.az)

Makron bu dəfə Azərbaycanı Fransaya qarşı “qəbul edilməz müdaxilələr”də günahlandırır. O, çıxışı zamanı Ermənistanı dəstəkləməyi də unutmayıb və deyib ki, Azərbaycan münəqişəni həll etdiyini düşünür. Makron dolayısı ilə Ermənistan-Azərbaycan münəqişəsinin bitməsinə imkan verməyəcəyinə işarə edib.

Müasir dövrün beynəlxalq oyunçularından biri olan Fransa keçmiş “Dağlıq Qarabağ münəqişəsi”nin tarixində xüsusi rol oynamış bir ölkədir. Fransanın bu münəqişəyə təsiri və müdaxiləsi, regiondakı geopolitik maraqları, həmçinin Ermənistanla olan strateji əlaqələri nəzərə alındıqda, rəsmi Parisin rolunu aydın şəkildə görmək olar.

Fransa keçmiş “Dağlıq Qarabağ münəqişəsi” zamanı həmişə işğalçı Ermənistanı dəstəkləyib. Sözsüz ki, onun bu mövqeyi regiona ciddi təsir göstərüb və Azərbaycanın 20

faiz ərazisinin 30 il işğalda qalmasına şərait yaradıb.

1988-ci ildən etibarən Ermənistanla Azərbaycan arasında baş qaldıran münəqişə 1991-ci ildə qondarma “Dağlıq Qarabağ Respublikası”nın müstəqilliyinin elan edilməsi ilə daha da dərinləşmişdi. Bu münəqişə nəticəsində keçmiş Dağlıq Qarabağ bölgəsi Azərbaycanın suveren ərazisi olmasına baxmayaraq, Ermənistanın hərbi və siyasi dəstəyi ilə erməni separatçıları tərəfindən işğal edilmişdi.

Ermənistan münəqişənin davam etdiyi 30 il müddətində daim beynəlxalq aləmdə müxtəlif dövlətlərdən, xüsusilə də Fransadan ciddi dəstək alıb.

Rəsmi Paris Ermənistan-Azərbaycan münəqişəsinin ən aktiv beynəlxalq iştirakçılarından biri olub. Fransa Avropa İttifaqının üzvü olaraq, Qarabağda sülhün bərpa edilməsinə çalışmaq adı altında,

Bir daha Fransanın Qarabağın işğalındakı rolu haqqında

həm də Ermənistanla sıx əlaqələrini qoruyub saxlamaq məqsədi güdüb. Paris eyni zamanda ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədr kimi münəqişənin “sülh yolu ilə həlli” üçün vasitəçilik etməyə çalışıb. Ancaq Fransanın bu prosesdəki mövqeyi həmişə Azərbaycanın maraqları ilə ziddiyyət təşkil edib.

Fransanın keçmiş “Dağlıq Qarabağ münəqişəsi”ndə Ermənistanla olan əlaqələri bu ölkədəki erməni icmasından da güc alıb. Sırr deyil ki, Fransadakı erməni icması və lobbisi ölkə siyasətinə əhəmiyyətli təsir göstərir. Fransanın yürütdüyü siyasətin bəzi dövrlərində bu icmanın təsiri ilə Ermənistanın maraqlarını qorumağa çalışan siyasətçilər ortaya çıxıb.

Fransanın xüsusilə 2000-ci illərin əvvəllərində Ermənistanın mövqeyini dəstəkləyən bə-

zi addımları yaddan çıxmayıb.

Fransa hökumətinin Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münəqişəsində İrəvanın mövqeyini açıq şəkildə dəstəkləməsi, məsələn, 2001-ci ildə prezident Jak Şirakin və daha sonra prezident Nikolya Sarkozinin fəaliyyətində müşahidə olunub. Onlar Ermənistanla qarşı müsbət bəyanatları, Azərbaycana qarşı isə sərt açıqlamaları ilə diqqət çəkiblər. Təbii ki, bu, münəqişənin həlli üçün rəsmi vasitəçilik təklif edən ölkənin əslində real olaraq Ermənistanla verdiyi siyasi dəstəyi göstərirdi.

Fransa 2023-cü ilə kimi Xankəndidə məskunlaşan erməni separatçıların qondarma müstəqilliklərini bəyan etməsinə və işğalçı rejimi dəstəkləməsinə həmişə göz yumub. 2018-ci ildə Fransa Se-

natında qəbul edilən qətnamə keçmiş Dağlıq Qarabağ ərazisindəki erməni separatçıların “dövlət statusu”nu tanımağa çağırırdı ki, bununla da Parisin rəsmi siyasətinin münəqişəyə necə tərəfdaşlıq etdiyi bir daha açıq-aydın görünmüşdü.

Emmanuel Makron da sələfləri Jak Şirak və Nikolya Sarkozinin “ənənə”sini davam etdirərək, Qarabağdakı separatçı rejimi dəstəkləməklə daim Azərbaycana təcrid etməyə çalışıb.

Fransanın Ermənistan-Azərbaycan münəqişəsinə müdaxiləsi yalnız siyasi dəstəklə məhdudlaşmayıb, Paris işğalçılara müntəzəm hərbi yardımları davam etdirib. Erməni silahlı qüvvələrinin Fransadan hərbi avadanlıq alması məsələsi dəfələrlə beynəlxalq mənbələrdə də qeyd edilib.

Fransanın işğalçılara göstərdiyi dəstək, sadəcə, Ermənistanla olan əlaqələrdən qaynaqlanmır. Aydındır ki, Paris Cənubi Qafqaz regionunda özünün geopolitik maraqlarını güdür. Təbii ki, Azərbaycanın 2020-ci ildəki 44 günlük müharibədən sonra regionda yaratdığı yeni reallıqlar, Qarabağın işğalçı qüvvələrdən təmizlənməsi, Türkiyənin bölgəyə nüfuz etməsi Fransanın buradakı mövqeyini xeyli mürəkkəbləşdirib.

İllik işğal dövründə Fransa da digər həmsədr kimi bütün imkanları ilə işğalçı dövlətin cəzalandırılması istiqamətində addımlar atmamaqla və BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin icra olunması istiqamətində fəaliyyət göstərməməklə əslində anti-Azərbaycan mövqeyi sərgiləyib. İkinci Qarabağ savaşının ondan sonrakı dövrdə isə bu anti-Azərbaycan mövqeyi faktiki olaraq düşmənçilik münasibətlərinə keçib: “Fransanın müxtəlif Avropa institutlarında və beynəlxalq qurumlarda Azərbaycan əleyhinə qətnamələrin qəbuluna etdiyi cəhdlər, Emmanuel Makronun və digər Fransa rəsmilərinin ölkəmiz əleyhinə bəyanatları, Ermənistanın sürətli şəkildə silahlandırılmasında oynadığı rol bunun bariz sübutudur. Amma məsələ burasındadır ki, Makron və onun hakimiyyətinin bütün cəhdlərinə baxmayaraq, istədiklərinə nail ola bilmədilər. Fransanın diplomatik mübarizədə Azərbaycana uduzduğu ortadadır. BMT Təhlükəsizlik Şurasında Azərbaycan əleyhinə qətnamənin qəbuluna nail ola bilməməsi, beynəlxalq təşkilatlarda Azərbaycana sanksiyaların tətbiq edilməsinə olan çağırışların cavabsız qalması bir yana, Azərbaycan tərəfindən Fransanın casus şəbəkəsinə vurulan zərbə, rəsmi Parisin müstəmləkə siyasətinin bütün çıpaqlığı ilə beynəlxalq birləşməyə çatdırılması və nəticədə Fransanın müstəmləkə altında saxladığı

2023-cü ildə Qarabağda aparılan antiterror əməliyyatından və erməni separatizminin kökünün kəsilməsindən sonra Fransanın Ermənistanla açıq siyasi və hərbi dəstəyini artırması vəziyyəti yenidən gərginləşdirməyə hesablanıb. Paris açıq şəkildə Azərbaycanı Qarabağ ermənilərinin hüquqlarını pozmaqda və Ermənistanın ərazi bütövlüyünü təhdid etməkdə günahlandırır.

Fransa özünü bu bölgədəki güc mübarizəsində Rusiya və Türkiyənin təsirinə qarşı bir balans olaraq görür. Bu səbəbdən də Paris Ermənistanı dəstəkləyərək, regionda öz strateji maraqlarını təmin etməyə çalışır.

Fransanın işğalçı dövlətə verdiyi siyasi və diplomatik dəstək bir tərəfdən Ermənistanın mövqeyini gücləndirərək İrəvan-Bakı arasında sülh müqaviləsinin imzalanmasını çətinləşdirir, digər tərəfdən isə beynəlxalq aləmdə rəsmi Parisin Cənubi Qafqaz regionundakı təsirinin möhkəmləndirilməsinə yönəlib.

Amma Makron nəhayət anlamalıdır ki, Ermənistan-Azərbaycan münəqişəsinin həllində heç vaxt uğurlu vasitəçilik fəaliyyəti aparmayan Fransa bu missiyanı Minsk Qrupunun “ölü qurum”a çevrilməsi ilə başa vurub.

□ “Yeni Müsavat”

Makronun “Azərbaycanı Rusiyaya bağlamasının” səbəbi

Fransa lideri Qərbdəki anti-Rusiya ovqatından istifadə edərək ölkəmiz əleyhinə yeni kampaniya başlamağa cəhd edir

Fransa prezidenti Emmanuel Makron yanvarın 6-da səfirlik konfransında çıxışı zamanı bildirib ki, “Ermənistanla münasibətdə Rusiya müttəfiqlik əlaqələrinə dəyişiklik edərək, Azərbaycanın fəaliyyətini dəstəkləyib”. O, həmçinin qeyd edib ki, “Fransanın özü son aylarda bir çox dənizsərfə ərazilərində, xüsusilə də yeni Kaledoniya Azərbaycan tərəfindən qəbul edilməz müdaxilələrlə hücumlara məruz qalıb. Bizim beynəlxalq hüququ və Ermənistanı müdafiə ediyimizi anlamayan Azərbaycan bununla məsələni həll etdiyini düşünür”.

Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ayyan Hacıadə Makronun iddialarını əsassız və real faktları təhrif edən təxribat adlandırıb: “Maraqlıdır ki, özünü beynəlxalq hüququn müdafiəçisi kimi

təqdim edən Fransa Azərbaycana münasibətdə beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərini kobud şəkildə pozulmasını, Ermənistanın Azərbaycana qarşı həyata keçirdiyi etnik təmizləmə siyasətini, kütləvi qır-

ğınları və insanlıq əleyhinə cinayətləri heç zaman tənqid etməyib. Fransa tərəfinə bir daha xatırlatmaq istədik ki, Azərbaycanın öz suveren ərazilərində beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə uyğun şəkildə həyata keçirdiyi haqq-ədalət müharibəsi yalnız Ermənistanın işğalına son qoymaq məqsədilə aparılıb. Bölgədə sülh üçün real şərait yarandığı bir dövrdə, Azərbaycanın öz əraziləri üzərində suverenliyini sual altına qoyan, Ermənistanı revansizmə hazırlayan, bu ölkənin geniş şəkildə

silahlanmasını həyata keçirən Fransanın bu kimi təhrikçi açıqlamalarını qətiyyətlə pisləyirik.

Fransadan sülhə xidmət etməyən və regionda sabitliyi pozan addımlarına son qoymağı tələb edirik”, - o vurğulayıb. Qeyd edək ki, Makron bundan əvvəl də çıxışlarında Azərbaycanı Rusiyaya bağlamağa cəhd edib.

Bu barədə **politoloq Yusif Bağırzadə** “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Fransanın uzun illər ərzində Ermənistanla Azərbaycan arasında olan münəqişəyə baxılış hər kəsə yaxşı məlumdur. 30

ğı bir sıra ərazilərdən faktiki olaraq qovulması Makronu çıxılmaz duruma salıb”.

Politoloqun fikrincə, odur ki, indi Azərbaycanla təbii və ya indiyə qədər öz tərəfinə çəkdiyi ölkələrlə birlikdə başa çıxmağın mümkünsüzlüyünü dərk edən Makron Qərbdəki anti-Rusiya ovqatından istifadə edərək Azərbaycanı Rusiyaya bağlamağa və bununla da ölkəmiz əleyhinə yeni kampaniyaya başlamağa cəhdlər edir: “Amma onun bu cəhdi də uğursuzluğa məhkumdur. Çünki hər kəs üzde olan bütün gərgin münasibətlərə baxmayaraq regionda Rusiya ilə ən sıx əlaqələrə malik ölkənin Ermənistan olduğunu bilir. Təsədüfi deyil ki, üç Cənubi Qafqaz ölkəsindən yalnız Ermənistan Rusiyanın faktiki lideri olduğu KTMT və Avrasiya İqtisadi İttifaqının üzvüdür. Rusiya ilə ticarət dövryyəsinin həcminə görə də birinci yerdə məhz Ermənistan dayanır. Və ən əsası məhz Ermənistan Rusiyaya qarşı tətbiq edilən sanksiyaların təsirlərinin azaldılmasında rol oynayır və bu fakt əksər beynəlxalq qurumların hesabatlarında da öz əksini tapıb. Odur ki, Makron Azərbaycanı harasa bağlamaqdansa, öz “kiçik bacı”sının fəaliyyətini təftiş etsə, daha yaxşı olar”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,** “Yeni Müsavat”

Problem axtaran qoçular

Zamin HACI
 zaminhaci@gmail.com

4-5 nəfər idmançı, əslində hörmətli yoldaşlardan birinin şilləvuran və qoçuları rolunda çıxış edən şəxslər Dövlət Sərhəd Xidmətinin mayoruna hücum çəkərək onu döyməyə cəhd etmişlər. Buna biz xüsusi karantin rejiminin bəlası, nəticəsi kimi baxa bilirikmi? Əlbəttə. İstəsən o cür yozarıq. Ki, guya bu idmançılar quru sərhədlərin bağlı qalmasından bezərək sərhədçini döyüblər. Ya da sərhədi basıb keçmək istəyəndə toqquşma olmuşdur. Sən demə, həmin karateçi yoldaşlar azadlıq ruhu ilə bəslənmişdir və sairə - cəfəngiyyat uydurmaq bu saat çox asandır. Kim nə istəsə yazır, danışır. Sosial media dövründə yaşayırıq. Hətta cəfəngiyyatı daha istedadla uyduran hamıdan qabağa gedir.

Misal üçün, 2023-cü ildə oyuncaq kukladan bəhs eləyən "Barbi" filmi bütün dünyada məşhur olmuşdu, hətta 1 milyard 500 milyon dollara yaxın pul qazanmışdı. Planetin yarısı bu kinodan danışdı, qalan yarısı da "Oppengeymer" filmindən. Bu mənə o qədər absurd və gülməli gəlmişdi ki, uzun müddət həmin filmə baxmadım. Nəhayət, bugünlərdə şeytanın qılıncı qırdım, "Barbi"yə baxdım və əlim üzüm-də qaldı. Film o qədər mənasız, o qədər saxta, o qədər emosiyasız, o qədər uydurma idi ki, onun yanında bizim "Əhməd haradadır" filmimiz şedevr kimi bir şeydir. Baş rol ifaçısı Marqo Robbinsin gözəlliyi hesabına da məzmun-suzluqdan xilas ola bilməyən filmin qısa süjeti belədir: Barbi kuklası özünü tanımaq, özünü dərk etmək istəyir, gerçək insanların həyatına qarışır və sairə. Animasiya olsa belə dözmək mümkün idi, bu isə gerçək kino adıyla çəkilmədi.

Hərçənd insaf naminə "qarşı mövqedəki" film də gü-lünc bir iş idi və "Oppengeymer"ə keçən il baxmışam, baxandan yarım saat sonra filmin nə haqda olmağı yadıma düşmürdü. O da eyni dərəcədə mənasız, məzmun-suz, rəhmətlik Vəzirov demişkən, bambılı kino idi.

Niyə kino resenziyası yazmağa başladım, mövzu nə idi, artıq yadıma düşmür... Hə, milli qoçularımızın sərhəd tanınamasından yazırdım. Ancaq təhlükəli temadır, çünki azadlıqda da xeyli qoçu qalır. Ağrımayan başımıza niyə buz bağlayaq, üstəlik, qışın günündə? Meningit-sətelcəm olarıq, iraq-iraq...

Mayora hücum edənlərin əlbəyaxa döyüş növü idmanı ustaları olması, hətta başçıların həmin federasiyada vitse-prezidentliyi-filanı da gözümə dəydi. Bəs bu gənclər məşğul olduqları idmanı harada tətbiq etməlidir? Kiminsə kuklası, qoçusu olmaq cansıxıcıdır, bəzən baryerləri yarmaq lazım gəlir (burada hadisəni filmə əlaqələndirmək üçün uğursuz cəhdlər edirəm - Z.H.)

Ancaq yenə buna şükür, AXC-Müsavat cütlüyünün hakimiyyəti zamanı küçəyə çıxa bilmirdik. Camaat bir-birini qəddarlıqla döydürdü. Əbülfəz Elçibəy Milli Məclisdə siqaret çəkib kötüyünü Tahir Kərimlinin əlində söndürürdü (o məşhur qışqırıq səhnəsi belə yaranıb). İndi isə uzun müddət sabitlik şəraitində yaşadığımız üçün çox nərmənazik olmuşuq. Biri o birinə kata göstərəndə polise şikayət yazırlar. Şpaqat açmaq lap ağır cinayət sayılır. Belə olmaz, yoldaşlar.

Elə bugünlərdə kimsə Biləcəridə 91 nömrəli avtobusun arxa şüşəsinin qırq olduğunu, müşəmbə ilə yapışdırıldığını çəkib paylaşmışdı. Az qala xalq üsyanı başlamışdı, hamı deyindir, donquldandı. Hətta avtobus idarəsi məcbur qaldı, izahat verdi. Dedi həmin avtobusun şüşəsi qırılıb, qara-gedirmiş, adam daşımayıb və sairə.

Guya daşısa nə olacaqdı?! Əziz yoldaşlar. Vallah, sizi anlamıram. Bir zamanlar Bakıda belimizi əyib mindiyimiz RAF-lar yadınızdan çıxıb? Bir sənişinin başı, o birinin qoltuğunda (gerçəkliyi tam açıq yazı bilmirəm) yol gedirdi. Elə həmin o Biləcəridə bir 202 sayılı marşrut vardı, açıq qapısından sənişinlər sallaşardı, sürücü nəşə, siqaret çəkər, viski içər, tum çırtlayaraq maşın sürərdi. Maqnitofondan qopan nalələr, dayanacaqda adam çağıran kir-paslı uşaqlar... Hansını yazım, xatırladım sizlərə?

Arxa şüşədə müşəmbə vurulubmuş. Püff. Bu qədər problemsizlik olmaz axı.

2 025-ci ilin növbəti altı ay ərzində Avropa İttifaqı (Aİ) Şurasına sədrliyi Polşa həyata keçirəcək. Polşanın xarici işlər naziri Radoslav Şikorski azərbaycanlı həmkarı Ceyhun Bayramova zəngində də Azərbaycan - Aİ münasibətləri, "Şərq Tərəfdaşlığı"nın gələcək perspektivləri ətrafı müzakirə olunub.

Aİ-nin "Şərq Tərəfdaşlığı" Proqramının əsas istiqamətini Aİ-yə üzv ölkələr və altı Şərq qonşusu - Azərbaycan, Gürcüstan, Ermənistan, Belarus, Moldova və Ukrayna arasında əlaqələrin dərinləşdirilməsi və möhkəmləndirilməsi təşkil edir. "Şərq Tərəfdaşlığı" təşəbbüsü 2008-ci ildə Polşa və İsveç tərəfindən irəli sürüldü. Zirvə görüşündə sözügedən təşəbbüsün əsas məqsədləri və prinsipləri, həmçinin gələcək əməkdaşlıq prosesinin ümumi cizgilərini müəyyən edən birgə bəyannamə qəbul edilib. İndi Aİ-yə sədrliyə başlayan Polşa bəzi dəyişikliklərlə "Şərq Tərəfdaşlığı" proqramını bərpa etmək istəyir. Bu barədə ötən ilin noyabrında İrəvanda rəsmi səfərdə olan Polşa prezidenti Andrey Duda bildirib.

Xüsusi olaraq vurğulamaq lazımdır ki, indiyədək Azərbaycanla Avropa İttifaqında təmsil olunan ayrı-ayrı dövlətlər arasında strateji tərəfdaşlıq haqqında müvafiq sənədlər imzalanıb. Aİ Azərbaycanın ən böyük ticarət tərəfdaşı, o cümlədən ən böyük ixrac tərəfdaşıdır. Aİ Azərbaycana qoyulmuş sərmayələrin həcminə görə birinci sırada dayanır. Azərbaycanda Avropa kapitalı ilə 700 şirkət fəaliyyət göstərir. 2022-ci ildə Ukrayna müharibəsinin başlanmasından sonra geosiyasi mühit də sürətli dəyişikliyə məruz qaldı. Qlobal müharibə və dünya nizamının dağılması Qafqazla bağlı həm Ermənistan-Aİ, həm Aİ-Azərbaycan münasibətlərinə yeni reallıqlar gətirdi.

Xüsusilə də Ermənistan ərazisində yerləşib, mülki missiya adı altında hərbi-kəşfiyyət fəaliyyətləri aparan Aİ manipulyator olmaq istiqamətində daha çox fərqlənir. Qərbin həyata keçirdiyi bu layihə regional təhlükəsizliyin təmin edilməsinə əngəllər yaradır, çünki bu amil Bakı ilə İrəvan arasında münasibətlərin normallaşmasına və yekun sülh sazişinin imzalanmasına mane olur. Bütün bunların fonunda isə missiya həm nümayəndələrinin sayını artırmaq, həm müddəti uzatmaq istəyirlər. Azərbaycanın da iştirakı ilə əldə olunan ilk razılaşmaya görə, müşahidəçilərin bölgədəki missiyası iki ay müddətində nəzərdə tutulsa da, sonradan bu müddət uzadıldı və say tərkibi artırıldı. "Müşahidəçi" adı altında 1500 nümayəndənin olduğu haqda məlumatlar var və iştirakçı ölkələrə baxdıqda, xüsusilə Aİ üzvü olmayan Kanadanın

Aİ ilə Bakı arasında yeni danışıqlar - iki ciddi problem

Brüssel "müşahidəçi" adı ilə sərhədə 1500 kəşfiyyətçi yerləşdirməklə NATO missiyasını bölgədə genişləndirir, qurumun parlamenti də bizə olan qərəzindən əl çəkmir - seçim anı...

timsalında, prezident Əliyevin də dedi ki, sərhədimizdə NATO missiyasının fəaliyyət göstərdiyini demək mümkündür. Bakı İrəvandan bu missiyaya son qoyulmasını tələb edir. Lakin bunun tamamilə İrəvanın iradəsindən asılı olduğunu demək çətindir.

Aİ-nin müşahidə missiyası fevralda başa çatır. Brüssel müddətin uzadılmasında maraqlıdır. İstisna deyil ki, missiyanın uzadılması məsələsi tezliklə Aİ-də müzakirəyə çıxarılacaq və yekdil qərarın çıxarılmasına çalışacaqlar. Çünki Aİ müşahidəçiləri Qərbin Cənubi Qafqazda mövcudluğunun əsas platformalarından biridir. Aİ Azərbaycan münasibətlərində əsas əngəllərdən biri də Avropa Parlamentinin Bakıya qərəzli münasibətidir. Ötən il AP Azərbaycanla bağlı 4 qərəzli qətnamə çıxarıb, sonuncusu dekabr ayına təsadüf edir, yeni heç bir ay belə deyil. Belə çatlaqlar olduğu halda Brüsselin Bakıdan umacaqları gerçəkləşməyə bilər ki, bunun da günaahını Aİ özündə axtarmalıdır.

AMİP sədri, deputat Arzuxan Əlizadə "Yeni Müsavat"a qeyd etdi ki, Avropa İttifaqı və Avropa Parlamenti ilə münasibətlərimiz ziqzaq şəkildə inkişaf etməkdədir: "Bu ziqzaq gedisə səbəbkər də qarşı tərəfdir. Nəticədə bu soyuqluq meydana gəlib. Yeni

Azərbaycana olan qərəzli münasibət nəticəsində Bakı-Brüssel əlaqələri hamar deyil. "Şərq Tərəfdaşlığı" proqramına gəlincə, İsveç və Polşa tərəfindən bu ideya irəli sürüldü. Amma Azərbaycan Avropa İttifaqının 10 ölkəsi ilə tərəfdaşlıq sənədi imzalayıb və bu qitənin enerji təchizatının bir parçasına çevrilib. Düşünürəm ki, bu çağırışların olması, "Şərq Tərəfdaşlığı" proqramının bərpası istəyi də məhz enerji təchizatı faktorlarından irəli gəlir".

Deputat bildirdi ki, qarşı tərəfin ədalətsiz mövqeyinə etiraz etməliyik, amma özümü daha çox dost qazanmalıyıq, avropalı deputatlarla işləməliyik, əməkdaşlığı genişləndirməliyik və bu platformadan istifadə etməklə Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmalıyıq: "Ona görə uzanan əlləri geri qaytarmaq düzgün olmazdı. Sadəcə, bərabər hüquqlu mövqe göstərilməsinə dəvət etməliyik. Onlar nə dərəcədə ədalətli olacaqlar, ona uyğun siyasət yürütməliyik. Azərbaycanın tələbi bərabər hüquqlu yaşamaq, təzyiq ritorikasına son qoymaq, diqtə üslubunda danışmaq və qərəzli bəyanatları yığışdırmaqdır. Əfsus ki, bir sıra hallarda Avropa İttifaqı, bəzi məqamlarda Avropa Parlamenti bu münasibətləri korlayan hərəkətlərə yol verir".

A.Əlizadə vurğuladı ki, İsveç və Polşadan olan deputatlarla görüşüb, bir neçə dəfə müzakirələr olub: "Bizim Avropada, Bakıda danışıqlarımız olub. Söhbət əsnasında onların "Şərq Tərəfdaşlığı" proqramını irəli sürməklə səmimi görüldükləri təəssüratı yaranırdı. Amma bu proqramla bağlı ölkələri düzgün qiymətləndirə bilmədilər. Çünki bu ölkələrdə separatizm problemi var idi və hər dörd ölkədə olan münasibəti Rusiya yaratmışdı. Üstəlik, proqrama daxil olan Ermənistan işğalçı tərəf idi. Sonrakı dövrdə ölkələrin maraqları önə çəkildi. Bu gün Ukraynada baş verənlər, Moldova və Gürcüstanda olan proseslərə baxanda görmək olar ki, dövlətlər öz maraqlarını prioritet saydılar. Avropa İttifaqı bunu qiymətləndirmədi, Azərbaycana isə ögəy münasibət var idi. Nəhayət, öz gücümüzə separatizmi məhv etdik. Amma digər ölkələrdə bu məsələ qalır. Ümumilikdə "Şərq Tərəfdaşlığı" proqramının yenidən dirçəldilməsi nə dərəcədə səmərə verəcək, bunu indi söyləmək çətindir. Amma kollektiv platformadan çıxış etməklə separatizmdən əziyyət çəkən dövlətlərin problemlərinin həllində faydalı ola bilər".

□ **Emil SALAMOĞLU, "Yeni Müsavat"**

İran XİN sözcüsü İsmayıl Bəqainin Zəngəzur dəhlizi haqda açıqlamasının Azərbaycan mediasında dərhal tirajlanması Ermənistanda xüsusi panika ilə müşayiət olundu. Axar.az xəbər verir ki, məlumat yayıldıqdan dərhal sonra İsmayıl Bəqai təkzib yayıb və ümumiyyətlə Zəngəzur barədə danışmadığını bildirib.

Bəs anlaşılmazlıq haradan qaynaqlanırdı?

İranın rəsmi xəbər agentlikləri Türkiyə ilə sərhəddə yığılıb qalan İrana məxsus 1000 yük maşını barədə məlumat yaymışdı. Belə ki, İranla Türkiyə arasında yük maşınları ilə bağlı problem yaranıb: İran Türkiyə yük maşınlarına yanacaq satılmasını qadağan edib. İranda yanacaq Türkiyəyə nisbətən ucuz olduğu üçün Türkiyə TIR-ları yanacağı İrandan almağa üstünlük verirlər - həm girişdə, həm də çıxışda.

Türkiyə isə İranın bu qadağasına cavab olaraq İran yük maşınlarına Türkiyəyə girişdə çənlərindəki yanacağın hər litrə görə 28 lirə vergi tətbiq edib. Üstəlik, İran TIR-ları ehtiyacdən artıq yanacaq da götürürlər və Türkiyədə satırlar. Türkiyə İran TIR-larının satdığı yanığa da əlavə vergi tətbiq edib.

Bəqai məhz bu məqama toxunaraq, İran nümayəndə heyətinin yaxın günlərdə məsələnin həlli üçün Türkiyəyə yollanacağını açıqlamışdı.

Bəqainin açıqlamasında ən çox diqqəti çəkən isə "Bu, siyasi deyil, texniki məsələdir" sözləri olmuşdu.

Bütün deyilənlərə baxmayaraq, informasiya manipulyasiyasını Azərbaycan mediası deyil, İran mediası edib. Bəqainin Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı açıqlamasını yayan "Etimad"dır. "Etimad" İranın rəsmi qəzeti və ya xəbər agentliyi olması da, kifayət qədər geniş ti-

raja malik, oxunan saydır. Azərbaycanın bəzi xəbər agentlikləri də informasiyanın mənbəyi kimi "Etimad" və "Xəbəronlayn"dan istifadə edib.

Hər bir halda Azərbaycanın bəzi media qurumları burada manipulyasiyaya məruz qalıdır, manipulyasiya edən isə İranın öz mediasıdır və maraqlıdır ki, Bəqainin təkzibindən sonra belə xəbəri səhifələrindən qaldırmayıb.

Ümumilikdə isə Zəngəzur dəhlizi İran, Türkiyə və Azərbaycanın dövlət maraqlarına cavab verən Avrasiyanın orta xəttindəki çox böyük layihələrdən biridir. Bu dəhliz sülh və əməkdaşlıq dəhlizidir. İran isə ilk gündən Zəngəzur dəhlizinin açılmasını istəməyib. Bunun bir neçə səbəbi var. Birincisi, Naxçıvanın blokadadan çıxarılması Azərbaycanın ondan asılılığını sonlandırır ki, bu da İrana sərf etmir. İkincisi, Zəngəzur dəhlizi açılsa, Rusiya Yaxın Şərqə çıxış əldə edəcək. Hazırda isə Rusiya bu məsələdə İrana möhtacdır.

Milli Məclisin deputatı, Ana Vətən Partiyasının sədr müavini Günay Ağamalı hesab edir ki, İran və Türkiyə arasında indi olmasa da, Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı müzakirələr aparıla bilər ki, bu da regionda dəyişən yeni geosiyasi realqlarla bağlıdır: "Qardaş ölkə və müttəfiqimiz Türkiyə, Suriyada baş verən proseslər fonunda Yaxın Şərqin aparıcı siyasi və hərbi gücü ilə regionda əsas

"Türkiyədə Zəngəzur müzakirəsi" iddiası iki ölkəni ayağa qaldırdı

İran XİN təkzib etdi, Ermənistanda panika; amma ekspertlər Tehranın gec-tez buna razılaşaçağını düşünürlər, çünki...

rəqiblərindən biri olan İranı zəiflətməyi bacardı. Cənub qonşumuz hazırda bölgədə zəifləyən mövqelərini tamam itirməmək üçün Türkiyə ilə hesablaşmaq məcburiyyətindədir".

AMİP Ali Məclisinin sədri, politoloq Rəşad Bayramov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Zəngəzur dəhlizi və bu dəhlizin hansı prinsiplər əsasında fəaliyyət göstərməsi ilə bağlı Azərbaycanın mövqeyi məlumdur: "Biz dəhlizdə Azərbaycan-Azərbaycana prinsipinin

tətbiqini tələb edirik. Başqa sözlə desək, burada Naxçıvana və əks istiqamətdə hərəkət edən yüklərin, nəqliyyat vasitələrinin və sənişinlərin hər hansı gömrük yoxlaması və gömrük rüsumu tətbiq edilmədən sərbəst hərəkətinin təmin olunmasını istəyirik. İkincisi isə müvafiq təhlükəsizlik zəmanəti və təhlükəsizliyin təmin olunması üçün müvafiq addımların atılmasını tələb edirik. Burada Ermənistanın hər hansı suveren hüququnun tapdanmasından və ya bu hüquqdan imtina-

dan söhbət getmir. Zəngəzur dəhlizi öz imkanları ilə əslində təkcə Azərbaycanın və ya Orta Asiya ölkələrinə birbaşa çıxış əldə edəcək Türkiyənin maraqlarına deyil, bütün region ölkələrinin maraqlarına cavab verir. Ermənistan bu dəhliz vasitəsilə birincisi, Azərbaycan dəmir yollarına çıxış əldə edərək İran və Rusiya ilə dəmir yolu əlaqələrini təmin edir, ikincisi isə bu dəhlizdən keçən beynəlxalq yükdaşımalara görə əlavə iqtisadi imkanlar qazanır. Çünki Zəngəzur dəhlizi təkcə Naxçıvanı Azərbaycanın digər bölgələri ilə birləşdirən bir dəhliz deyil, həm də Çin və Orta Asiya ölkələrini Azərbaycan-Türkiyə vasitəsilə Avropanın tranzit-nəqliyyat xəttinə bağlayan bir körpüdür".

Politoloq bu məsələdə son söz sahibinin Azərbaycan olduğunu da diqqətə çatdırdı: "30 ildir Ermənistanı himayə etməsinə və dəstək verməsinə baxmayaraq, Ermənistanla birbaşa dəmir yolu olmayan İran da əslində bu im-

kanlardan bəhrələnməklə əlavə dividendlər əldə edəcək. Amma İran müxtəlif bəhanələrlə uzun müddətdir ki, bu dəhlizin reallaşmaması üçün Ermənistanı təzyiq edir. Səbəb isə təkcə iqtisadi maraqlar deyil, çünki Zəngəzur dəhlizinin açılması bir tərəfdən İran ərazisindən keçən dəhlizin perspektivini azaltsa da, digər tərəfdən də İran üçün əlavə iqtisadi dividendlər vəd edir. Əsl səbəb İranın Türk dünyasının birliyi və bu birliyin İranda yaşayan türklərin milli oyanışına səbəb olacağını xofundan qaynaqlanırdı.

Amma İranın düşdüyü durum, iqtisadi çətinliklərlə üz-üzə qalması, böyük həcmdə qaz və neft ehtiyatlarına baxmayaraq, ölkənin enerji böhranı yaşaması, eləcə də Trampin hakimiyyətə gəlişi ilə yeni sanksiyaların tətbiqi ehtimalları rəsmi Tehranı bu məsələdə gec-tez geri addım atmağa məcbur edə bilər".

Q Cavanşir ABBASLI, "Yeni Müsavat"

ABŞ-dan Azərbaycanla bağlı şok proqnoza reaksiyalar

"Stratfor"un hesabatına görə, İrəvanın Vaşinqtondan dəstək almaq cəhdləri puça çıxacaq, lakin regionun alovlanma potensialı və Bakının hərbi üstünlüyü qalır

"Ermənistan və Azərbaycan sülh danışıqlarında öz mövqelərini möhkəmləndirmək üçün xaricdən dəstək axtardıkları üçün Cənubi Qafqaz geosiyasi təsir uğrunda döyüş meydanı olaraq qalacaq". Belə bir iddia ilə ABŞ-ın "Stratfor" kəşfiyyat-analitik mərkəzi çıxış edib.

"Ermənistan və Azərbaycan, çox güman ki, sülh sazişinə doğru irəliləməyə davam edəcək, lakin Ermənistanda konstitusiyaya dəyişiklikləri, sərhədlərin tam demarkasiyası və tranzit əlaqələrinin açılması ilə bağlı fikir ayrılıqları ehtimal ki, 2025-ci ildə sülh sazişinin bağlanmasına mane olacaq. Bu məsələlərin bəziləri sonrakı razılaşma üçün təxirə salına bilər, lakin razılıq əldə olunana

qədər Bakı danışıqlarda hərbi üstünlüyündən təsir kimi istifadə etdiyinə görə regionda alovlanma potensialı davam edəcək", - mərkəz bildirib.

"Stratfor" analitikləri ABŞ-ın Ermənistanı dəstək verməyəcəyini vurğulayıblar: "Tramp administrasiyası Rusiya, İran və Çinin regional təsirini tarazlaşdırmaq üçün "Tramp administrasiyası Rusiya, İran və Çinin regional təsirini tarazlaşdırmaq üçün

də Ermənistanın ABŞ-dan güclü dəstək almaq cəhdləri puça çıxacaq. Əvvəzində Ermənistan Fransadan gələn hərbi texnikaya arxalanacaq və Avropa Birliyi ilə ticarətin artırılmasına can atacaq. Ermənistan Qərblə artan bu siyasi və müdafiə əlaqələrindən istifadə edərək, sülh danışıqlarında Bakının ən güclü tələbinə, yeni Ermənistanın cənubundan tranzit keçməsinə (Zəngəzur dəhlizi - red.) qarşı çıxmağa çalışacaq".

Həmçinin qeyd edilir ki, Ermənistan və Azərbaycan Moskva ilə münasibətlərində

razılaşdırılıb. Hesabatda ikinci detal isə Ermənistanın ABŞ-dan dəstək almayacağıdır. Tramp administrasiyası Bayden hakimiyyəti qədər Paşinyana can yandırmayacaq.

Politoloq Oqtay Qasimovun "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, "Stratfor" qəbul edilən beyin mərkəzlərindən biridir və bir sıra proqnozları reallaşır: "Hesabatda deyildiyi kimi, tərəflər nə qədər sülh sənədini imzalamayıbsa, silahlanma gedirsə, delimitasiya və demarkasiya aparılmırsa, münaqişənin alovlanması riskləri də bir qədər özündə saxlamaqdadır. Ermənistanın Qərbin forpostu rolunda olması və bu ölkənin sürətlə silahlanması, sərhəddə təxribatlara yol verməsi bunu bir daha göstərir ki, risklər mövcuddur. Eyni zamanda Azərbaycanın Avropa İttifaqının mülki adlandırılan missiyası ilə bağlı tələbləri var. Bu missiyanın şərti sərhəddə olması regiona sülh gətirmir, gərginliyə səbəb olur". **O.Qasimov hesab edir ki, bir neçə gün əvvəl keçmiş prezident Ter-Petrosyanın yayılan videosu Ermənistanın mahiyyətini növbəti dəfə ortaya qoyub:** "Bu ölkə sülh prosesini yubutmaqla məşğuldur. Bütün bunların olması risk potensialını saxlayır. İrəvan sülhdə maraqlı olduğunu desə də, addımlarında bunu görə bilmirik. Ermənistan yeni silahlarla təxribata gedə bilər. Ona görə gərginliyin olacağı ehtimalı qalır".

Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyasının sədr müavini Samir Əsədli genişmiqyaslı hərbi əməliyyatları istisna edir. Onun sözlərinə görə,

analitik mərkəz iki ölkənin addımlarını təhlil edərək bu qənaətə gəlib: "İnanmıram ki, regionda yeni müharibə olsun. Ermənistan silahlandırsa belə, döyüşməyə və yüzlərlə əsgər itirməyə hazır deyil. Onu da birlir ki, revanş uğur gətirməyəcək. Ümumiyyətlə, bu hərbi güclə Azərbaycana qalib gələ bilməzlər. Sadəcə, şərti sərhəddə lokal toqquşmalar, hərbi təxribatlar gözənlənəndir. Məncə, bu hərəkətlənmə Avropa İttifaqının mülki missiyasının bölgədə qalmasını təmin etməyə hesablanıb. Ermənistan atəşkəsi pozur, sonra müşahidəçilərin burada daha uzun müddət qalmasına guya zərurət yaranır. Belə bir siyasi hiyləni görə bilirik. Hesabatdan da görünür ki, regionda kövrək sabitlik olduğu vurğulanır. Zənnimcə, bu il də sülh danışıqları davam edəcək. Sadəcə, yekun sülh sazişi imzalanmayacaq".

ABŞ-ın Ermənistanı dəstəyinə gəlincə, VHP sədrinin müavini mərkəzin yaydığı proqnoza inanır: "Bəli, Bayden dövründə olduğu qədər yardım edilməyəcək. Amma o demək sayılmır ki, Amerika Ermənistanı dəstək verməyəcək. Biz Trampa bağlı tələsməməliyik. Onun komandasında antitürk kadrlar var. Elə dövlət katibi Rubionu qeyd etmək olar. Üstəlik, erməni lobbisi Amerikada təsiredici gücə malikdir. Əlbəttə, Respublikaçılar Demokratlar kimi erməni lobbisi ilə sıx işləmirlər, amma əlaqələr var. Ən azından Ermənistanı Rusiyanın təsirlərindən azaldılması nöqtəyi-nəzərindən İrəvana dəstək davam etdiriləcək".

Q Emil SALAMOĞLU, "Yeni Müsavat"

Mərkəzi Bankın rəhbərliyinə iki yeni təyinat

Qurumun strukturunda da dəyişikliklər var

Azərbaycan Mərkəzi Bankının (AMB) rəhbərliyinə yeni təyinatlar olub. Qərara əsasən, Ülvü Əliyev AMB sədrinin müşaviri təyin edilib.

Fuad İsayev isə Mərkəzi Bankın baş direktoru təyin olunub. O, 1982-ci ildə Gürcüstan Respublikasının Qardabani rayonunda anadan olub. 2003-cü ildə Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin "Vergilər və vergitutma" ixtisası üzrə bakalavr, 2007-ci ildə həmin universitetin "Maliyyə və kredit" ixtisası üzrə magistr dərəcələrini fərqlənmə diplomu ilə bitirib.

2017-2019-cu illərdə Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasında Strateji təhlil və risklərin idarə edilməsi idarəsinin rəisi vəzifəsində işləyib. 2019-2020-ci illərdə Mərkəzi Bankda İqtisadi təhlil departamentinin Maliyyə sektoru və bazarlarının təhlili şöbəsinin rəisi vəzifəsində fəaliyyətini davam etdirib. 2020-2024-ci illər ərzində Kredit təşkilatlarının fəaliyyətinə nəzarət departamentinin direktoru vəzifəsində işləyib. 2025-ci ilin yanvar ayının 6-dan etibarən Mərkəzi Bankın Baş direktoru vəzifəsinə təyin edilib.

Bununla da Mərkəzi Bankın sədrinin müşavirlərinin sayı 4-ə, baş direktorların sayı isə 6-ya çatıb.

Mərkəzi Bankın strukturunda da bəzi dəyişikliklər olub.

Məlumata görə, bankların fəaliyyətinə nəzarət, bank olmayan kredit təşkilatlarının (BOKT) fəaliyyətinə nəzarət və beynəlxalq əməkdaşlıq və kommunikasiya departamentləri yaradılıb.

Bankların fəaliyyətinə nəzarət departamentinə Samir Rzayev, BOKT-lərin fəaliyyətinə nəzarət departamentinə isə Xəyyam İsmayilov direktor təyin edilib.

Həmçinin sədrin ofisi şöbəsinə Xanım Dosduzadə rəis təyin edilib, maliyyə monitorinq departamentinin direktoru vəzifəsinə isə Samir Rzayevin əvəzinə Orxan Adil oğlu Abdullayev təyin edilib. Bundan əlavə kredit təşkilatlarının fəaliyyətinə nəzarət departamenti ləğv edilib.

Ödəniş sistemləri və hesablaşmalar departamentinin direktoru Fuad Səbzizəyev isə vəzifəsindən ayrılıb.

2025-ci ilin sosial paketinin icrasına start verilib. Prezident İlham Əliyevin imzaladığı "Əhalinin sosial rifahının yaxşılaşdırılması sahəsində tədbirlərin davam etdirilməsi haqqında" sərəncamına uyğun olaraq bu ay-

dan bir sıra artımlar qüvvəyə minib.

Milli Məclisin deputatı Vüqar Bayramov artımların verilməsini şərh edib.

Əməkhaqqı artımları

Azərbaycanda 3 milyon

Maaş və pensiya artımları nə vaxt ödəniləcək?

Minimum əməkhaqqı alan vətəndaşlarımız yanvar ayı üçün maaşlarını 16 faiz artımla alacaqlar

vətəndaşı əhatə edəcək sosial paketin əsas elementlərindən biri də məhz maaş artımlarıdır. Azərbaycan Prezidentinin imzaladığı sərəncama uyğun olaraq bu aydan ölkədə minimum aylıq əməkhaqqının məbləği 345 manatdan 16 faiz artımla 400 manata çatdırılıb. Bu o deməkdir, bu aydan etibarən həm dövlət, həm də özəl sektorda 400 manatdan az maaş vermək mümkün olmayacaq. Yeni minimum əməkhaqqı alan vətəndaşlarımız yanvar ayı üçün maaşlarını 16 faiz artımla alacaqlar.

Minimum əməkhaqqında ki artım sadəcə aşağı maaş alanların deyil, eləcə də vahid tarif cədvəlinin (VTC) bütün pillələri üzrə əməkhaqlarında artımları təmin edəcək. Belə ki, dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilən sahələrdə çalışan işçilərin aylıq tarif (vəzifə) maaşları da təxminən bir ay müddətində bu sərəncama uyğunlaşdırılacaq və artırılacaq.

Sosial, elm, səhiyyə, mədəniyyət, gənclər və idman, kənd təsərrüfatı, ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi, mənzil-kommunal, nəqliyyat və rabitə, meliorasiya, su təsərrüfatı və balıqçılıq sahələrində çalışan dövlət qulluqçusu statusu olmayan işçilərin də əməkhaqları artacaq. Bu artımlar isə Nazirlər Kabineti tərəfindən qərar imzalandıqdan sonra ödəniləcək.

Pensiya artımları

Mövcud qanunvericiliyə əsasən, pensiyalar hər il yanvar ayında əvvəlki ildə orta aylıq əməkhaqqında artım faizinə uyğun olaraq indeksasiya olunaraq artırılır. Hələlik dəqiq

artım faizi belli olmasa da, artımlar məhz bu aydan hesablanır. 2024-cü ilin ilk 10 ayının yekunlarına əsasən, ölkə üzrə orta aylıq əməkhaqqı təxminən 8 faiz artıb. Dəqiq rəsmi göstərici isə gələn ayın əvvəllərində elan ediləcək.

Artımlar yanvar ayından hesablandığı üçün onun nə zaman ödəniləcəyi ilə bağlı suallar ünvanlanmaqdadır. Qeyd edək ki, 2024-cü ildə orta aylıq əməkhaqqında artımla bağlı rəsmi statistika fevral ayının ilk 10 günündə belli olduğu üçün indeksasiya da məhz o zaman aparılacaq. Pensiya artımları yanvarın 1-dən hesablanır, amma artımlar fevral ayında ikisi birlikdə ödəniləcək. Deməli, pensiyaçıların artımları gələn aydan etibarən alacaqlar. Amma yanvar ayı üçün hesablanmış artım da fevral ayının pensiya məbləğinə əlavə olunacaq.

Qeyd edək ki, indeksləşdirmə bütün növ əmək pensiyalarına şamil olunur. "Əmək pensiyaları haqqında" Qanun

nun 4-cü maddəsinə əsasən, əmək pensiyalarının 3 növü təşbit olunub. Bunlar yaşa görə əmək pensiyası, əlilliyə görə əmək pensiyası və ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyasıdır. Deməli, vətəndaşımız növündən asılı olmayaraq əmək pensiyası alırsa, onun pensiya məbləğinə artım hesablanacaq.

Minimum pensiya məbləği isə gələn aydan 280 manatdan 320 manata çatdırılacaq. Bu o deməkdir ki, minimum pensiya alanlar artıq gələn aydan artırılmış məbləği alacaqlar.

Sosial yardım

Azərbaycan Prezidentinin digər sərəncamı ilə isə bu aydan etibarən ehtiyac meyarı 285 manata çatdırılıb. Ehtiyac meyarının artırılması ünvanlı sosial yardım proqramı çərçivəsində vətəndaşlarımızın aldığı yardım məbləğinin bu ildən artmasına səbəb olacaq. Bu 900 manat gəliri olan və 5 üzvü olan ailədə aylıq sosial yardım məbləğinin orta hesab-

la 450 manatdan 525 manata-
dək yüksəlməsi deməkdir.

Artımların ödənilməsinə gəldikdə isə yeni ehtiyac meyarı ünvanlı sosial yardım proqramı çərçivəsində yeni yardım almağa başlayanlara şamil olunacaq. Yeni əgər vətəndaşın müraciətinə bu ay müsbət cavab verilib ona yardım ödənilməsi ilə bağlı qərar veriləcəksə, o, artırılmış məbləğlə yardımı bu aydan alacaq.

Müavinət və təqaüdlər

Azərbaycan Prezidentinin imzaladığı 23 dekabr 2024-cü il tarixli sərəncamı əsasən, Nazirlər Kabineti (NK) sosial müavinətlərin və təqaüdlərin məbləğlərinin artırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində dövlət başçısına təqdim etməlidir. Nazirlər Kabineti tərəfindən təkliflər təqdim olunduqdan sonra müavinət və təqaüdlərin artırılması ilə bağlı sərəncam imzalanacaq. Bununla da müavinət və təqaüdlərin artırılması həyata keçiriləcək.

□ "Yeni Müsavat"

Kreditlərlə bağlı yeni qaydalar

Bank olmayan kredit təşkilatlarının faizlərinin yüksək olması tez və asanlıqla kredit rəsmiləşdirilməsinə imkan verir, amma...

Məlum olduğu kimi, artıq bank olmayan kredit təşkilatları (BOKT) ilə bağlı yeni qaydalar qüvvəyə minib. Bu qaydalara əsasən, BOKT-lərin nizamnamə kapitalı tələbi üç dəfədən çox artırılıb. Təşkilatların verdiyi gündəlik kreditlərə dair tələblər də dəyişib. Dəyişikliyə görə, kreditlərin milli valyutada maksimum məbləği 500 manat, qaytarılma müddəti maksimum 45 gün nəzərdə tutulub. Kreditlər üzrə gündəlik faiz dərəcəsi isə maksimum 0,3 faiz müəyyənəndirilib. Başqa sözlə, qeyri-bank təşkilatları əvvəllər kreditlərə gündəlik yüksək faiz hesablaya bildirdilərsə, indi bu məbləğ 0,3 faizlə limitləndirilib.

Mütəxəssislərin fikrincə, yeni tələblər BOKT-lərin maliyyə dayanıqlığını və istehlakçı hüquqlarının müdafiəsini gücləndirmək, əhalinin bütün təbəqələrinin maliyyə resurslarına

əlçatanlığını yaxşılaşdırmaq məqsədi daşıyır. Kapital tələbinin artırılması BOKT-lərin daha diversifikasiya olunmuş resurs mənbələrinə çıxışını genişlə-

dirməklə maliyyə vasitəçiliyində rolunu artıracaq.

Mövzu ilə bağlı Bakupost.az-a danışan iqtisadçı ekspert Xəlid Kərimli bildi-

rib ki, BOKT üçün əvvəlki nizamnamə fondunun kapital tələbi 300 min manat idi və bu, kiçik məbləğ sayılırdı. BOKT-lərin nizamnamə kapi-

talının artırılması bu təşkilatların arzu və istəklərinə uyğun deyil. Bu daha çox sözügedən təşkilatların qurum kimi güclənməsi, onların maliyyə imkanlarının artırılması üçündür: "Mərkəzi Bank deyir ki, bank olmayan kredit təşkilatlarının səhmdarları ortaya daha çox pul qoysun. 300 min nə puldur?! Onsuz da fəaliyyət göstərən bir çox BOKT-lərin nizamnamə kapitalı yüksəkdir və onlar üçün problem yoxdur".

Ekspertin sözlərinə görə, yeni qərar BOKT-lərin vətəndaşlar üzərinə kəskin yüklənməsinin qarşısını alacaq: "Kiçik BOKT-lər var ki, onların sahibkarları ortaya əlavə investisiya qoymalıdır. Bu, həm bank olmayan kredit təşkilatlarının fəaliyyətinin keyfiyyətini yaxşılaşdırır, həm də sahibkarların məsuliyyətini artırır. Bu qərar normaldır və BOKT institutunun gücləndirilməsinə yönəlib. Burada BOKT-lərin nizamnamə kapitalının artırılmasından əlavə, onların kreditləşməsi və fəaliyyəti üzərində nəzarətin artırıl-

ması ilə bağlı da tələblər var. Bu isə vətəndaşların kəskin yüklənməsinin qarşısını alacaq. Digər tərəfdən isə biznesə daha çox pul qoyanda sahibkarın məsuliyyəti də artır".

İqtisadçı ekspert Natiq Cəfəri qeyd edib ki, bank olmayan kredit təşkilatlarının faizlərinin yüksək olması tez və asanlıqla kredit rəsmiləşdirilməsinə imkan verir. Bu sahə riskli olduğu üçün faizlər də yüksəkdir: "Əslində bu məsələni bazar tənzimləməlidir. Bu, vətəndaşın seçim imkanına bağlı olan məsələdir. Heç kim vətəndaşı məcbur etmir ki, belə təşkilatlardan kredit alsın. Deməkdir ki, vətəndaşlar məcbur olub kredit götürməyə qərar verirlər. Bir çox hallarda banklarda borcu olan və ya kredit tarixçəsi mənfəət olan vətəndaşlar da məcbur olub belə kreditlər götürürlər. Bu yanaşma çox təhlükəli yanaşmadır. Bir müddətdən sonra kredit götürən vətəndaşların sayı o qədər arta bilər ki, bu, bank sektoruna müəyyən təhlükələr yarada bilər".

□ "Yeni Müsavat"

Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətində başlanılan cinayət işi üzrə Fransaya casusluqda ittiham edilən Martin Ryan və Azad Məmmədlinin cinayət işi üzrə növbəti məhkəmə iclası keçirilib.

APA xəbər verir ki, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə hakim Elmin Rüstəmovun sədrliyi ilə keçirilən prosesdə məhkəmə istintaqı başlayıb.

Təqsirləndirilən şəxslər açıq məhkəmə iclasında mühakimə edirlər. Məhkəmə tərkibi təqsirləndirilən şəxslərin bütün prosesual hüquqlarının qorunması ilə bağlı məhkəmə prosedurlarını həyata keçirib. Prosesdə yerli və xarici media nümayəndələri, xarici səfirliklərin əməkdaşları iştirak ediblər.

Prosesdə dövlət ittihamçısı ittiham aktını elan edib.

İttiham aktına görə, Martin Ryanın Azərbaycan Respublikasında istehsal edilən silah-sursatlar, 2020-ci il 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı Azərbaycan Ordusunun komplektləşdirilməsi, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində hərbi xidmətdə olan və ya ehtiyata buraxılmış əlaqəyə cəlb edilməsi mümkün olan şəxslər, xaricdə fransız dilində təhsil almış şəxslər, Azərbaycanda fəaliyyət göstərən xarici ölkə vətəndaşları və hüquqi şəxslər, Fransa xüsusi xidmət orqanının tapşırığı ilə Azərbaycan üzərindən digər ölkələrə gizli pul

Bakıdakı casus şəbəkəsinin ifşası

Martin Ryan Bakıdakı bəzi səfirliklərdə işləmiş şəxslərdən məlumatlar alaraq xarici xüsusi xidmət orqanına ötürüb

köçürülməsinin təşkili imkanları, Böyük Britaniya, Əlcəzair, Türkiyə, Pakistan, İran, Çin, Somali, Mərkəzi Asiya dövlətləri ilə Azərbaycan arasında münasibət və əlaqələr, hərbi əməkdaşlıq planları, Azərbaycana idxal olunan silah-sursat barədə məlumatların əldə edilməsinə dair tapşırıqlar almasına

və bu istiqamətlərdə fəaliyyətinə əsaslı şübhələr müəyyən edilib.

Təqsirləndirilən Martin Ryan eyni zamanda bəzi xarici dövlətlərin Azərbaycandakı səfirliklərində işləmiş şəxslərlə məqsədyönlü şəxsi münasibət qurub məlumatlar alaraq xarici xüsusi xidmət orqanına ötürməkdə şübhəli bilinir.

İttiham aktında qeyd olunub ki, təqsirləndirilən Martin Ryan Azad Məmmədlini Səbayel rayonunda kirayə yaşadığı evdə və həmin ərazidə yerləşən restoranların birində Fransanın xüsusi xidmət orqanları əməkdaşları ilə görüşürdü.

Azad Məmmədliyə görə, cəmi işlərin qarşılığında xarici vətəndaşlıq vəd olunub.

Razılaşmadan sonra Azad Məmmədli ilə konkret xüsusi mobil tətbiqləri və gmail adresi üzərindən əlaqə saxlanılıb.

Təqsirləndirilən şəxslər - Martin Ryan və Azad Məmmədliyə qarşı irəli sürülən ittihamlar təsdiqini taparsa, onların 12 ildən 20 ilədək azadlıqdan məhrum etmə cəzası gözləyir.

Açıq məhkəmə prosesində təqsirləndirilən Martin Ryan cinayət işi üzrə özünü qismən təqsirli bilib və bunu sübuta yetirəcək dəlillərinin mövcudluğunu qeyd edib.

Məhkəmə prosesində təqsirləndirilən şəxslərin, şahidlərin dindirilməsi, sənədlərin, sübutların tədqiqi ilə davam etdirilməsi ilə bağlı qərar qəbul edib.

Proses fevralın 19-da davam etdiriləcək.

Məhkəmə prosesi açıq davam edəcək.

Qeyd edək ki, təqsirləndirilən şəxslər 2023-cü il de-

kabrın 4-də həbs olunub. "Merkorama" MMC-nin baş direktoru olan Martin Ryana qarşı 276-cı maddə (casusluq) üzrə ittiham irəli sürülüb.

İttihamla görə, Martin Ryan onu məxfi əməkdaşlığa cəlb edən, sonradan Bakıdan "persona non-grata" elan edilərək qovulmuş Fransanın DGSE (Xarici Təhlükəsizlik Baş İdarəsi) əməkdaşları tərəfindən agent-casus kimi istifadə edilib. Həmin cinayət işi üzrə Martin Ryanla yanaşı, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı Azad Məmmədliyə 274-cü maddə (dövlətə xəyanət) ilə ittiham irəli sürülüb.

Məlum olduğu kimi, ötən müddətdə geniş casus şəbəkəsinin ifşasından və xidməti uğursuzluqlardan sonra 2023-cü il dekabr ayının 20-də Fransa Xarici Təhlükəsizlik Baş İdarəsinin (DGSE) rəisi Bernar Emye həmin vəzifəsindən azad edilib.

PKK silahı buraxır, yoxsa... - Bakıdan baxış

Oktay Qasimov: "Kabinetlərində asdıqları xəritələrdə Türkiyəyə ərazi iddiaları yer alıbsa, bu o deməkdir ki..."

Türkiyə Böyük Birlik Partiyasının (BBP) sədri Mustafa Destici diqqətçəkən açıqlama verib. O, PKK terror qruplaşmasının lideri Abdullah Öcalanla bağlı sürpriz iddia səsləndirib. Onun sözlərinə görə, Öcalanın nələr istədiyi açıqlanmayıb:

"Proses başlayanda heç bir bazarlığın olmayacağı və İmrəliyə bir heyətin gedəcəyi, sonra da PKK-ya silahları buraxma çağırışının olacağı açıqlandı. Nəticədə heyət gəldi, gəldi. Xalqların Bərabərlik və Demokratiya Partiyası (DEM) tərəfindən İmrəlidəki görüşlə bağlı 7 maddəlik bir açıqlama paylaşıldı. Ancaq terrorçubaşının nələr istədiyi açıqlanmadı".

Mustafa Destici iddia edir ki, Öcalan təminatçı ölkə istəyib: "Öcalan təminatçı ölkənin prosesə qoşulmağını istəyir. Bu, nə deməkdir? Bu, məsələni beynəlxalq müstəviyə daşımaq deməkdir. Əlbəttə ki, Türkiyə Cümhuriyyəti və türk xalqı bunu əsla qəbul etmər. Eşidəndə qanım dondu. İnşallah, belə bir şey yoxdur və əsla qəbul edilməz. Biz öz göbəyimizi özümüz kəsərik. Türkiyə Cümhuriyyətinin

və türk millətinin hər kəsə deyəcək sözü, terror başda olmaqla, hər məsələni özü həll edəcək gücü var".

Partiya sədri hesab edir ki, ABŞ razı olmadan PKK silahı buraxmayacaq: "PKK, ABŞ başda olmaqla, imperialist güclər tərəfindən qurulub və 40 ildir onların dəstəyi ilə ayaqda qalırlar. Bu gün ABŞ PKK-nın arxasından çəkilsə, Türkiyə Cümhuriyyəti dövlətinin və qəhrəman türk ordusunun qarşısında 3 gün belə dayanıb bilməz. Ona görə də onlara ağıl verən "hə" demədən terrorçuların silahı buraxacaq-larını düşünmürük".

Mustafa Destici DEM Partiyasının heyəti ilə görüşmək üçün şərt də irəli sürüb: "DEM Partiyasının heyəti bizimlə görüşə gəlmədən əvvəl "PKK terror təşkilatıdır, silahlarını yerə qoymalı və dövlətə təslim olmalıdır" sözlərini deməlidir. Ondan sonra danışıqlar apara bilərik. Biz hər kəsin fikrinə hörmətlə yanaşıırıq. Hər kəs öz fikrini deyə bilər. Ancaq terror və zorakılıq qırmızı xəttimizdir. Əlində silah olan və hələ də silahını yerə qoymayanlarla danışmayaçağıq, müzakirə aparmayaçağıq".

PKK silahı buraxır, yoxsa yeni Kürdüstan oyunu? Başlanan yeni "kürd açılımı"nın da sonu illər öncəkinin sonu kimi olacaq?

Politoloq Oktay Qasimov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Türkiyədə kürd məsələsinin yenidən gündəmə gəldiyini görməkdəyik: "Xüsusilə də təxminən iki ay öncə MHP lideri Dövlət Baxçalının Türkiyə Böyük Millət Məclisindəki çıxışı Türkiyə cəmiyyətində ciddi rezonans doğurdu. Çünki əksəriyyət məhz Dövlət Baxçalıdan belə bir çıxışın olacağını gözləmir. MHP və onu lideri hər za-

man PKK terroruna, Abdullah Öcalana qarşı ən sərt mövqeyi sərgiləyib. Sonrakı dövrdə Suriyada baş verən hadisələr, Türkiyənin Suriyada rolu və bölgənin yenidən dizayn edilməsi kimi məsələlər önə çıxdığından bu məsələ aktuallığını saxlamaqdadır. Artıq proses başlanıb. İllər öncəsi təxminən 20 il öncə olduğu kimi, yenə də İmrəliyə PKK-nın Türkiyə Böyük Millət Məclisindəki siyasi uzantısı olan partiyanın üzvlərinin səfəri həyata keçirilir və Öcalanla görüşləri reallaşdırılır. İllər öncə də bu cür görüşlər keçirilmişdi və həmin görüşün nəticəsi ona gətirib çıxardı ki, məhz Türkiyə hakimiyyəti tərəfindən PKK və onun rəhbərinə qarşı münasibətin yumşalması Türkiyənin cənub-şərq vilayətlərində PKK-nın güclənməsi, bir çox ərazilərdə nəzarəti ələ götürməsi ilə nəticələndi. Bunun ardınca Türkiyə ordusu və təhlükəsizlik qüvvələri həmin terrorçu qruplaşmanın bölgədən silinib atılması üçün əməliyyatlar keçirməli oldu. Və bu əməliyyatlar çox böyük maliyyə xərcləri və itkilər hesabına oldu. Bunun acı xatirəsi Türkiyədə hələ də qalmaqdadır. Təbii ki, o dövrdən günümüzdə vəziyyət keyli dəyişib. Türkiyənin həm bölgədə rolu artıb, eyni zamanda Türkiyə dövləti güclənib. Amma bütün hallarda bir şeyi nəzərə almaq lazımdır ki, PKK və onun uzantısı olanlar müstəqil fəaliyyət

göstərən qüvvələr deyil. Onların arxasında beynəlxalq güclər, ABŞ, Rusiya və digər Qərb dövlətləri dayanıb. PKK və onun uzantıları müstəqil qərar vermək iradəsində olan tərəf deyillər ki, silahı istedikləri an yere qoysunlar. Ona görə də çox arzulayaram ki, Türkiyədə bütün proseslər məhz siyasi dialoq yolu ilə həll olunsun, Türkiyənin demokratik imici möhkəmlənsin, Türkiyə daha da güclənsin və bölgədə, dünyada rolu daha da artsın".

Politoloq vurğuladı ki, "kürd açılımı" adlandırılan danışıqlar prosesinin uğurla yekunlaşacağı məlum deyil. Tərəddüdlər var və əsas ehtimallar da ondan ibarətdir ki, bu cəhd də illər öncə olduğu kimi nəticəsiz bitəcək: "Kürd siyasi kimliyini təmsil edən qüvvələr, həmçinin PKK hələ də "böyük Kürdüstan" iddialarından əl çəkməyiblərsə, hətta Türkiyəyə yaxınlığı ilə tanınan İraqdakı bölgəsel kürd administrasiyasının televiziya kanallarında, kabinetlərində asdıqları xəritələrdə Türkiyənin bir çox vilayətlərinə ərazi iddiaları yer alıbsa, bu o deməkdir ki, bu qüvvələr özlərinin və arxalarında duran güclərin istəklərini həyata keçirmək üçün bütün addımları atmağa hazırdırlar. Atacaq olan addımlar isə Türkiyənin maraqları ilə üst-üstə düşməyəcək. O baxımdan da başlanan prosesin müsbət yekunlaşacağı gözləntisi yüksək deyil".

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan Avrasiya regionuna investisiya yatırımlarına görə 2016-cı ildə tutduğu dördüncü yerdən 2024-cü ilin birinci yarısında ikinci yerə yüksələrək, Rusiyadan sonra ikinci ən böyük investora çevrilib. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bu məlumat Avrasiya İnkişaf Bankının (EDB) 2024-cü il üzrə hesabatında yer alıb.

Hesabatda qeyd olunur ki, Azərbaycan son 8 ildə Avrasiya regionu ölkələrinə investisiyaları iki dəfəyə yaxın artırıb: “2024-cü ilin birinci yarısının sonunda Azərbaycanın qarşılıqlı birbaşa xarici investisiyaları ölkə ÜDM-nin 6,58 faizini təşkil etdiyi halda, Rusiyada bu göstərici 4,15 faizdir. Beləliklə, Azərbaycanda qarşılıqlı birbaşa xarici investisiyaların payı artmaqda davam edir, bu da onu investisiya fəaliyyətində əhəmiyyətli regional oyunçu edir”.

Nəzərdən keçirilən dövr ərzində Azərbaycanın Avrasiya regionuna toplanmış birbaşa xarici investisiyalarının həcmi təxminən iki dəfə - 1,7 milyarddan 3,1 milyard ABŞ dollarına qədər artıb. 2024-cü ilin birinci yarısının sonuna Azərbaycan investorları Avrasiya regionunda 43 layihə həyata keçirib, 1 layihənin orta dəyəri 84 milyon ABŞ dolları təşkil edir.

Azərbaycan şirkətlərinin neft-qazdan sonra investisiya yatırdığı əsas sektorlar nəqliyyat (711 milyon ABŞ dolları) və telekommunikasiya (709 milyon ABŞ dolları) sektorlarıdır. Hesabatda bildirilir ki, azərbaycanlı investorlar anbar təsərrüfatı sahəsində 411 milyon ABŞ dolları dəyərində dörd layihə həyata keçirir və bu, Avrasiya regionu ölkələri arasında maksimal göstəricidir. Sonrakı yerdə Qazaxıstan (376 milyon dollar) və Rusiya (246 milyon dollar) gəlir.

Hesabatdan aydın olur ki, Azərbaycanın Avrasiya regionunda ən çox investisiya yatırdığı ölkələr Ukrayna, Gürcüstan və Qırğızıstandır. Ukrayna və Gürcüstanda əsas investor qismində SOCAR çıxış edib. Qırğızıstanda isə özəl şirkətdir. Belə ki, 2023-cü ilin oktyabrından Azərbaycan şirkəti Qırğız Respublikasında İssık-Kul gölünün sahilində parkı olan beşulduzlu hotelin tikintisinə başlayıb: “Kara Oy kəndi yaxınlığında 17 hektardan çox ərazidə həyata keçirilən layihənin dəyəri 8-10 milyard Qırğız somu (112 milyon ABŞ dollarından çox) məbləğində qiymətləndirilir”.

Müqayisə üçün qeyd edək ki, 2024-cü ilin birinci yarısında Ermənistanda toplan-

Azərbaycan Avrasiyanı pulla “alır”

Ölkəmiz Avrasiya regionunda Rusiyadan sonra ikinci ən böyük investora çevrilib

Eldəniz Əmirov

mış birbaşa xarici investisiyaların həcmi 37 milyon dollardan 841 milyon dollara yüksəlib, ölkə regionda 10 investisiya layihəsi həyata keçirir.

Azərbaycanın 2022-ci ildən etibarən yığılmış qarşılıqlı xarici birbaşa investisiyalarının həcmi 1 faiz azalıb ki, bu da 2023-cü ildə ölkənin əsas investor olan SOCAR tərəfindən Cənubi Qafqaz Boru Kəməri Şirkətində 10 faiz payın satışı ilə bağlıdır.

Hesabata görə, 2016-cı ildən 2024-cü ilin birinci yarısına qədər olan dövrü əhatə edən dövr ərzində cəlb olunmuş investisiyaların həcmi Cənubi Qafqaz ölkələri arasında belə bölünüb: Azərbaycan 5,82 milyard dollar, Ermənistan 3,68 milyard dollar, Gürcüstan isə 2,86 milyard dollar cəlb edib. Eyni zamanda 3,11 milyard dollar investisiya alan Rusiya Avrasiya regionuna yatırdığı 38,27 milyard dollar investisiya ilə regionun ən böyük investoru olaraq qalır.

Yığılmış qarşılıqlı birbaşa sərmayələrin ümumi həcmi 46,1 milyard dollara çatdığı bütün Avrasiya regionu üzrə ən çox investisiya alanlar Qazaxıstan (10,4 milyard), Özbəkistan (10,2 milyard) və Azərbaycan (5,8

milyard) olub. Bu üç ölkə bütün qarşılıqlı xarici birbaşa investisiyaların təxminən 60 faizini cəlb edib.

Maraqlıdır ki, yığılan qarşılıqlı investisiyaların 68 faizi özəl şirkətlərin payına düşür. Sənaye baxımından liderlər xammal sektoru (35,6 faiz), emal sənayesi (15,2 faiz) və nəqliyyat və logistika sektorudur (11,6 faiz). Aqrar-sənaye kompleksinə investisiyalar 2016-cı ildən bəri orta illik 6,7 faiz sabit artım nümayiş etdirərək xüsusilə dinamik inkişaf edib.

Azərbaycan 2016-cı ildən bəri region ölkələri arasında xarici birbaşa investisiya cəlbinə görə ən yüksək artım tempini nümayiş etdirib. Bu dövrdə regiondan cəlb edilmiş xarici birbaşa investisiyaların 89,5 faizi və ya 5,2 milyard dolları xammal sektorun cəlb olunan investisiyalardır. Hazırda ölkədə 20 investisiya layihəsi həyata keçirilir və bir layihəyə düşən investisiya regionda ən yüksək olmaqla 264 milyon dollar təşkil edib.

Azərbaycanda qarşılıqlı xarici birbaşa investisiyaların artımı 2012-ci ildən 2023-cü ilə qədər təxminən 25 milyard dollar sərmayə qoyulmuş “Şahdəniz” layihəsinə

böyük investisiyalar tərəfindən dəstəklənib. 2022-ci ildə Petronasla müqavilədən sonra Rusiyanın “LUKOil” şirkəti 1,45 milyard dollar ödəyərək “Şahdəniz”dəki payını 20 faizə çatdırıb.

Azərbaycan Mərkəzi Bankının təqdim etdiyi tədiyə balansından aydın olur ki, 2024-cü ilin yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycana birbaşa xarici investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 4,5 milyard dollar, xarici iqtisadiyyata yönəldilmiş birbaşa xarici investisiyaların həcmi isə 1,4 milyard dollar olub. Ölkə iqtisadiyyatına yatırılmış birbaşa xarici investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 79,3 faiz təşkil edib. Ümumilikdə birbaşa xarici investisiyalar üzrə 0,8 milyard dollar kəsir yaranıb. Qiymətləndirmələrə görə, qeyri neft-qaz sektoruna cəlb olunmuş birbaşa xarici investisiyaların ümumi məbləği 2,7 faiz artaraq 0,9 milyard dollar təşkil edib.

Doqquz ayda xarici ölkələrə yönəldilmiş birbaşa investisiyaların 97 milyon dolları Gürcüstan, 79,3 milyon dolları Özbəkistana, 27,4 milyon dolları Rusiyaya, 26,8 milyon dolları Qırğızıstan, 8,3 milyon dolları Qazaxıstan, 4,6 milyon dolları Ukraynaya yatırılıb.

Hesabat dövründə Azərbaycana yatırılan xarici birbaşa investisiyalarda Rusiyanın payı 3 dəfədən çox azalmaqla, 98 milyon dollar, Gürcüstanın payı 31 milyon dollar, Qazaxıstanın payı 9,3 milyon dollar, Qırğızıstanın payı isə 2,2 milyon dollar təşkil edib.

Ümumilikdə ötən il Azər-

baycan iqtisadiyyatına ümumi kapital qoyuluşunda azalma qeydə alınıb. Belə ki, 2024-cü ilin yanvar-noyabr aylarında Azərbaycanda əsas kapitalla 15 milyard 910,3 milyon manat məbləğində investisiya yatırılıb. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına əsasən, bu, 2023-cü ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 3,8 faiz azalma deməkdir. Hesabat dövründə neft-qaz sektoruna yönəldilmiş investisiyaların həcmi

si AMB-nin açıqladığı tədiyə balansında da əksini tapıb: “Eyni zamanda 2024-cü ildə Azərbaycanın qeyri-neft ixracının azalması da müşahidə olunur. Bunun səbəblərindən biri kimi məhz qeyri-neft-qaz sektoruna xarici investisiyaların azalması çıxış edir. Neft-qaz sektoruna investisiyaların artmasında ölkənin neft hasilat həcmələrinin stabil saxlanması üçün yatırılan investisiyalarla bağlıdır. Bununla bağlı Prezident İlham Əliyev də bir neçə dəfə açıqlama verərək neft hasilatının stabilləşməsi üçün zəruri investisiyala-

isə 1,1 faiz azalıb.

Investisiyanın 8 milyard 138,8 milyon manatı və ya 51,2 faizi məhsul istehsalı sahələrinə, 5 milyard 617,8 milyon manatı (35,3 faizi) xidmət sahələrinə, 2 milyard 153,7 milyon manatı (13,5 faizi) isə yaşayış evlərinin tikintisinə sərf olunub. Əsas kapitalla yönəldilmiş investisiyaların 13 milyard 66,5 milyon manatını və ya 82,1 faizini daxili investisiyalar təşkil edib.

Investisiyaların 11 milyard 434,8 milyon manatı və ya 71,9 faizi bilavasitə tikinti-quraşdırma işlərinin yerinə yetirilməsinə sərf olunub.

EDB-nin və AMB-nin hesabatından aydın olur ki, Azərbaycan iqtisadiyyatına yatırılan xarici birbaşa investisiyalarda xammal - yeni neft-qaz sektorunun payı çox yüksək olaraq qalır. Ölkəyə gələn investisiyaların 80 faizi bilavasitə bu sektora həyata keçirilən layihələrə yatırılır. Azərbaycandan xaricə yönəldilən investisiyalarda isə neft və qeyri-neft sektoru arasında balans var. Son illərdə ağırlıq qeyri-neft sektoruna investisiyalara doğru sürətlə dəyişir. Azərbaycan şirkətləri Özbəkistan, Qırğızıstan, Qazaxıstan, Gürcüstanda çoxsaylı qeyri-neft layihələri həyata keçirirlər.

Açıqlanan göstəricilər həm də onu göstərir ki, uzun illər boyu ölkənin qeyri-neft sektorunun xarici investorlar üçün cəlbedici hala gətirilməsi məqsədilə həyata keçirilən tədbirlərin real təsiri çox cüzdür. **İqtisadçı Eldəniz Əmirovun** “Yeni Müsavat”a dediyinə görə, Azərbaycana cəlb olunan xarici investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun kəskin üstün paya malik olma-

rın yatırılması məqsədilə xarici şirkətlərlə müzakirələr aparıldığını və konkret işlər müəyyənləşdirildiyini bildirib. Məhz bu müzakirələrdən sonra sektora yatırımlarda artımlar qeydə alınıb”.

Ekspertə görə, qeyri-neft sektoruna xarici investisiyaların çoxalması üçün zəruri investisiya mühiti olmalıdır: “Bu baxımdan, Azərbaycanın qeyri-neft sektoruna xarici investisiyaların daha sürətli axını üçün müəyyən işlər görülməlidir. Xarici investorların bir ölkəyə investisiya etməsi üçün əsas şərtlər siyasi sabitlik və hökumətlərin həyata keçirdiyi stimullaşdırıcı tədbirlərdir. Digər bir məsələ güvən məsələsidir. Digər şərtlər arasında şəffaflıq, infrastrukturun olması, ümumi iqtisadi siyasətin investisiya mühiti üçün əlverişliliyidir. Bu şərtlərin bir çoxu Azərbaycanda var - siyasi sabitlik var, infrastruktur bir çox sahələrdə əlverişlidir. Bunların qarşılığında qeyri-neft sektoruna xarici investisiyaların az olması göstərir ki, başqa istiqamətlərdə müəyyən problemlər var. Düşünürəm ki, xarici investorların qeyri-neft sektoruna daha həvəslə gəlməsi üçün bürokratik əngəllər xeyli azaldılmalı, vergi qanunvericiliyində sabitlik təmin olunmalı (vergi qanunvericiliyində çox tez-tez və əhəmiyyətli dəyişiklikləri heç bir investor sevmir, onlar hər sahədə olduğu kimi, vergi sahəsində də sabitliyi sevirler), rəqəbat mühiti daha da təkmilləşdirilməlidir. Bu şərtlər təmin olunarsa, biz qısa müddətdə ölkəmizdə qeyri-xammal istiqamətli investisiyaların artımını görə bilərik”.

İnsanın zehni qabiliyyətinin ölçüsü olaraq tanınan IQ (İntellektual Quotient), həyatımızda əhəmiyyətli bir yer tutur. IQ insanların zehni qabiliyyətlərini və düşünmə bacarıqlarını ölçmək üçün istifadə edilən rəqəmsal dəyərdir. Bu rəqəm insanın yaşına görə nisbi zehni qabiliyyətini göstərir. IQ testləri, müxtəlif məntiqi və məntiqi olmayan sualları əhatə edərək, şəxsin yaddaş, analitik düşüncə, məntiqi qurma və qavrayış kimi bacarıqları ölçür. IQ səviyyəsi, həm şəxsi həyatda, həm də peşəkar fəaliyyətdə mühüm rol oynayır. Yüksək IQ səviyyəsinə sahib insanlar tez-tez daha yaxşı problem həll edə bilirlər, müəkkəb məsələləri daha asan anlayır və yeni məlumatları tez öyrənirlər.

Azərbaycan IQ səviyyəsinə görə dünyada 51-ci yerdədir (Litva və Norveç arasında). Beynəlxalq IQ Reyestrinə əsasən, Çin lider, İran ikinci, Cənubi Koreya isə üçüncü yeri tutur.

Siyahını Benin, Anqola və Qabon tamamlayır.

Rusiya 6-cı, Gürcüstan 21-ci, Türkiyə 46-cı yerdədir. Ümumilikdə reytingdə 127 ölkə yer alıb.

Tədqiqat 2024-cü ildə bu saytda eyni testdən keçən dünya üzrə 1.393.066 nəfərin məlumatlarına əsaslanır.

Əsas diqqət çəkən məqam isə İranın ikinci yerdə qərar tutmasıdır. Halbuki bəzi ekspertlər ısrarla bildirdilər ki, din amilinə görə müsəlman ölkələri IQ səviyyəsinə görə geridə qalır.

Azərbaycan niyə IQ səviyyəsinə görə geridədir? IQ səviyyəsini artırmaq üçün nələrə diqqət edilməlidir?

Bəzi mənbələrdə qeyd edilir ki, IQ səviyyəsini artırmaq, müxtəlif yanaşmalar və fəaliyyətlər vasitəsilə mümkündür. Düzgün qidalanma, fiziki və zehni fəaliyyətlər, yaxşı yuxu, daimi öyrənmə, sosial əlaqələr, stressi idarə etmək və IQ-ni düzgün ölçmək və izləmək, IQ səviyyəsinin yüksək qalmasına və ya artmasına kömək edə bilər. Özünü inkişaf etdirmək və zehni qabiliyyətlərinizi artırmaq üçün bu tövsiyələrə əməl etmək mühümdür. IQ səviyyəsi, sadəcə, zehni qabiliyyətlərinizin bir ölçüsü deyil, həm də öyrənmə və inkişaf potensialınızın bir göstəricisidir.

Ekspertlərə görə, Azərbaycanda IQ səviyyəsinin aşağı olmasının bir neçə səbəbi var. Əsasən 1-5 yaşlı uşaqların cəmi 14%-nin məktəbəqədər təhsillə əhatə olunması amil olaraq qeyd olunur. Belə ki, məktəbəqədər təhsil uşaqların erkən yaşlarda zehni və sosial inkişafı üçün vacibdir. Aşağı əhatə səviyyəsi gələcəkdə intellektual qabiliyyətlərin tam inkişaf

Ən ağıllı ölkələrin sirasında 51-ci yerimiz

Ekspert hesab edir ki, təhsilə diqqət artırılmasa, bir çox sahədə geri qalacağıq; "Testləri əzbərlədirlər, uşaqlarda düşünmə qabiliyyəti yoxdur"

alını gücləndirmək lazımdır, yoxdur, innovasiya indeksində də aşağı yerdəyik. Digər tərəfdən, neftimiz tükənməyə doğru gedir, internet sektorunda inkişaf etməli. Onların da heç bir proqramı, planı, strategiyası yoxdur. Ancaq pullar xərclənir, irəliləyiş isə yoxdur. Bunların nəticəsində də ölkəmizdə innovasiyalar

alını gücləndirmək lazımdır, yoxdur, innovasiya indeksində də aşağı yerdəyik. Digər tərəfdən, neftimiz tükənməyə doğru gedir, internet sektorunda inkişaf etməli. Onların da heç bir proqramı, planı, strategiyası yoxdur. Ancaq pullar xərclənir, irəliləyiş isə yoxdur. Bunların nəticəsində də ölkəmizdə innovasiyalar

□ Afaq MİRƏYİQ,
"Yeni Məsavət"

Azərbaycanda məktəblərin sayı azalıb

Azərbaycanda son 1 ildə orta məktəblərin sayı azalıb. Elm və Təhsil Nazirliyinin 2024-cü təqvim ili hesabatına görə, Azərbaycanda ötən ilin sonlarında 4282 orta məktəb olub. Dövlət Statistika Komitəsinin 2023-cü tədris ilinə əhatə edən rəsmi məlumatına görə isə Azərbaycanda 4422 məktəb fəaliyyət göstərmiş.

Modern.az məktəblərin sayının azalması səbəbi ilə maraqlanıb və bu məqsədlə Elm və Təhsil Nazirliyi yanında Məktəbəqədər və Ümumi Təhsil üzrə Dövlət Agentliyi (MÜTDA) ilə əlaqə saxlayıb.

Qurumdan sorğuya cavab olaraq bildirilib ki, 2023-2024-cü tədris ilində ölkə ərazisində fəaliyyət göstərən 149 məktəb rasionallaşdırılıb:

"Rasionallaşdırma prosesi zamanı bəzi məktəblərin fəaliyyəti dayandırılıbsa da, bəzi məktəblərin tipinin dəyişdirilməsi və ya birləşdirilməsi, eləcə də peşə təmayüllü siniflərin açılması həyata keçirilib. Rasionallaşdırılmaya (tipi dəyişdirilən, fəaliyyəti dayandırılan) təqdim edilən məktəblərin hər birinə fərdi qaydada yanaşılıb, bu müəssisələrdə təhsil alan şagirdlərin təhsil almaq hüququ və tədrisin fasiləsizliyi həmin və ya digər məktəbdə təmin edilib"

Agentlik, həmçinin qeyd edib ki, 2023-2024-cü tədris ilində 9 yeni tam orta ümumtəhsil məktəbi istifadəyə verilib.

"Qeyd edirik ki, rasionallaşdırılmanın həyata keçirilməsində məqsəd mövcud məktəb şəbəkəsinin optimallaşdırılması, mövcud resursların və ayrılan xərclərin səmərəli bölüşdürülməsi, eləcə də daha dayanıqlı təhsil infrastrukturunun və keyfiyyətli təhsil mühitinin formalaşdırılmasıdır", - rəsmi açıqlamada deyilib.

Ötən il 188 nəfərin qeyri-formal təhsili tanınıb

Keçən il üzrə qeyri-formal və informal təhsilin tanınması istiqamətində müraciət edənlərin sayı artıb.

Bu barədə Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyi (TKTA) məlumat yayıb.

Qeyd edilib ki, sənəd əldə edən müraciətçilərin sayına münasibətdə TKTA-nın öhdəliyi 2023-cü ilə (171 nəfər) nisbətə 10 faizlik artımla 188 nəfər təşkil edib.

Belə ki, ötən il ümumilikdə 248 nəfər nəzəri imtahan-da iştirak hüququ əldə edib. İştirakçılardan 199 nəfər məqbul, 49 nəfər isə qeyri-məqbul nəticə göstərmiş.

Növbəti mərhələdə praktiki imtahanda iştirak edən 191 nəfər namizəddən 2 nəfər qeyri-məqbul, 189 nəfər isə məqbul nəticə göstərərək peşə ixtisasını təsdiq edən müvafiq sənəd əldə edib. Bununla da, 2024-cü il üzrə tədbirlər planında göstərilən hədəf 100 faizlik nəticə ilə yekunlaşıb.

etməməsinə səbəb ola bilər. Təhsil sistemində şəhər və kənd bölgələri arasında fərqin olması da mənfi qiymətləndirilir. Müasir təlim metodlarının və texnologiyalarının tətbiqində çatışmazlıqlar müşahidə edilir. Keyfiyyətli və bərabər təhsil imkanlarının olmaması analitik düşüncə və problem həll etmə bacarıqlarının inkişafını məhdudlaşdırır. Yeterli qidalanma və sağlamliq xidmətlərinin olmaması uşaqların beyin inkişafını ləngidə bilər. Mikronutrient çatışmazlığı (məsələn, yod, dəmir) sinir sisteminin inkişafına mənfi təsir göstərə bilər. Eyni zamanda mədəniyyətin intellektual fəaliyyətlərə daha az əhəmiyyət verməsi, oxumaq və elmi fəaliyyətlərə marağın az olması zehni inkişafı məhdudlaşdırır. Zehni fəaliyyətlər üçün əlverişli mühitin olmaması intellektual qabiliyyətlərin tam inkişaf etməməsinə gətirib çıxarır.

Dosent İlham Əhmədov mövzu ilə bağlı "Yeni Məsavət"ə deyib ki, bu məsələnin kökündə əsasən təhsil dayanır: "Təhsilimiz son 30 ildə tənəzzülə doğru gedir. Hazırda elə bir ailə yoxdur ki, məktəblərdən razı olsun. İnsanın formalaşması, tərbiyəsi, şəxsiyyəti, intellekti məktəbdə formalaşır. Məktəb sistemi də belə qurulub ki, bütün fənlər bir-birinə inteqrasiya olub, öyrənmə prosesi kol-

lektiv şəkildə təşkil olunub, ənənələr bu metodika əsasında qurulur. Hər şey repititorluğun ixtiyarına keçib. Onlar da ancaq testləri əzbərlədirlər, nəticədə uşaqlarda düşünmə qabiliyyəti yoxdur. Bir sözlə, orta məktəbin fəaliyyətinin pozulması, repititorluq fəaliyyətinin kütləvi hal alması, testlərin həlledici rol alması hazırkı nəticənin yaranmasına səbəb olub. Dərslərin səviyyəsi də dəhşətli dərəcədədir. Kurrikullara keçid oldu, amma bu keçid çox səmərəsiz oldu. Müəllimlər kifayət qədər hazırlaşmadı. Yeni məktəblərdə problemlər həddən artıq çoxdur. Məktəb təhsili demək olar ki, dağılıb. IQ səviyyəsinin də formalaşması əsasən məktəb bazasında olan biliklər əsasında yaranır. Başqa səbəblər də var. Ümumiyyətlə, cəmiyyətdə maariflənmə də aşağı səviyyədədir. Elmin populyarlaşması yoxdur. Uşaqlar mütaliə etmirlər".

Dosent İranın ikinci yerdə olmasına diqqət çəkib: "Bir çoxları kimi mənim üçün də İranın IQ səviyyəsinə görə ikinci yerdə olması gözlənilməz oldu. Amma biz nəzərə almalıyıq ki, İranda elm və təhsil qəribə də olsa "molla" rejimi yaranandan sonra inkişaf edib, özü də sanksiyalar dövründə. 80-ci illərdə İranda 20 universitet var idi, 2000-ci ildə 200 universitet oldu, bu gün 236

universitet var. İranda innovasiyaların inkişafına milyardlarla investisiyalar qoyulub. Universitetləri heç də Türkiyə universitetlərindən geridə qalmır".

Azərbaycanda IQ səviyyəsinin aşağı olmasının bir səbəbi də məktəbəqədər təhsilin zəif təşkili ilə bağlı olduğunu deyən İlham Əhmədov qeyd edib ki, uşağın əsas inkişafı, şəxsiyyətin formalaşması 6-7 yaşına qədər yaranır: "Təhsil sistemi dağıldı, özəlləşməyə verildi. İndi uşaq bağçaları şəbəkəsini genişləndirmək istəyirlər. Uşaqların məktəbəqədər təhsilinin əlçatanlığı aşağı səviyyədədir. Bu, uzun müddət ölkədə təhsil sistemində olan systemsizlik, strategiyasız təhsil fəlsəfəsinin bu günə kimi müəyyən olunmaması, təhsil tədqiqatlarının aparılmasının nəticəsidir. Təsəvvür edin, təhsil büdcəsinin 0.001 faizi təhsil tədqiqatlarına ayrılıb. Bu heç nə deməkdir. Bu məbləği də biz araşdırsaq, görəcəyik ki, bunun içində də tədqiqat azdır. Təhsilin tədqiqatlarının araşdırmaları olmasa, problemlərin monitorinqi olmasa, həll yolları tapılmasa təhsil inkişaf edə bilməz. Bu məsələdə kompleks yanaşma lazımdır. Hərbi sahədə olduğu kimi, təhsilə də diqqət artırılmalıdır. Büdcəni artırmaqla təhsilin problemləri həll olunmur. Elm və Təhsil Nazirliyinin potensiyası

Beş ali məktəbin rektoru yoxdur

Azərbaycanda azı 5 ali təhsil müəssisəsi 2025-ci ilə rektoru olmadan daxil olub.

Modern.az-ın məlumatına görə, bir sıra universitet və akademiya rektorları və rəisləri müxtəlif səbəblərdən vəzifələrindən azad edilib və yerlərinə təyinat olmayıb.

Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin sonuncu rektoru Mustafa Babanlı olub. O, 2023-cü ilin iyul ayında vəzifəsindən azad edilib. Rektorun səlahiyyətləri Azərbaycan-Fransız Universitetinin (UFAZ) icraçı direktoru, dosent Vazeh Əskərova həvalə olunub.

Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyası da rektorsuz universitetlər sırasındadır. Ali təhsil müəssisəsinin rektoru Heydər Əsədov parlamentin deputatı seçildikdən sonra vəzifəsindən azad edilib.

Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunun rektoru Azad Novruzov da Ali Məclisin deputatı seçildiyi üçün vəzifəsini itirib.

Mingəçevir Dövlət Universitetinin rektoru Şahin Bayramov isə Qarabağ Universitetinə rektor təyin edilib. Onun yerinə hələlik təyinat olmayıb.

Dövlət Sərhəd Xidmətinin (DSX) Akademiyasının rəisi general-mayor Azər İbrahimov ötən ilin oktyabr ayında vəzifəsindən azad edilib. Akademiyanın rəisi vəzifəsinin icrası general-mayor Faiq Məmmədova həvalə edilib.

Qeyd edək ki, sözügedən ali təhsil müəssisələrində rektorun səlahiyyətlərini prorektorlar, rəis müavinləri icra edir.

2025-ci ildə rəhbərliyi olmayan universitetlərin hamısına rektor təyin ediləcəyi gözlənilir.

Magistraturaya qəbul olmaq istəyənlər sınaq imtahanı verəcək

Dövlət İmtahan Mərkəzi tərəfindən 2025-ci il 19 yanvar tarixində ali təhsil müəssisələrinin magistraturalarına qəbul olmaq istəyənlər üçün elektron formada sınaq imtahanı keçiriləcək.

Bu barədə DİM məlumat yayıb. Belə ki, imtahan Bakı şəhərində DİM-in elektron imtahanlar korpusunda və Mərkəzin Naxçıvan, Gəncə, Şəki, Şəmkir, Göyçay, Şirvan, Bərdə, Lənkəran, Xaçmaz şəhərlərində yerləşən regional bölmələrinin inzibati binalarında təşkil olunacaq.

Sınaq imtahanında iştirak etmək istəyənlər 2025-ci il 12 yanvar saat 23:59-dək DİM-in internet saytında qeydiyyatdan keçərək imtahana yazıla bilərlər.

İştirakçılar verilən qeydiyyat linki <https://eservices.dim.gov.az/SINAQmag> vasitəsilə "Şəxsi kabinet" in istifadəçi adı və parolundan istifadə etməklə sistemə daxil olub imtahana yazıla bilərlər.

Xatırladaq ki, imtahan iştirakçıları sınaq imtahanından dərhal sonra DİM-in ekspertləri ilə görüşüb nəticələri ilə bağlı məsləhət də ala biləcəklər. Bundan əlavə, sınaq imtahanında iştirak etmiş şəxslərə magistraturaya qəbul imtahanları, ixtisas seçimi və digər məsələlər barəsində məlumat veriləcək. Həmçinin DİM-in məsul işçiləri tərəfindən bakalavrları maraqlandıran suallar cavablandırılacaq.

Ötən il 71 nəfər elmlər doktoru elmi dərəcəsi alıb. Məlumatla görə, bu barədə Prezident yanında Ali Attestasiya Komissiyasından məlumat verilib. Statistika görə, ən çox elmlər doktoru elmi dərəcəsi filologiya (23 nəfər) və texnika elmləri (13 nəfər) üzrə verilib. Riyaziyyat, mexanika, yer elmləri, psixologiya və fəlsəfə sahələri üzrə 1 nəfər elmlər doktoru elmi dərəcəsi alıb.

rəkkəb və çox vaxt tələb edən prosesdir. Azərbaycanda isə bu sahələrdə alimlər üçün kifayət qədər dəstək mexanizmləri və müasir tədqiqat infrastrukturuna olmağından, gənclər daha çox humanitar və sosial elmlərə yönəlirlər.

Eyni zamanda dəqiq elmlərdə tədqiqatçılar üçün maliyyə dəstəyinin və perspektivlərin məhdudluğu bu sahənin populyarlığını azaldır. 2023-cü ildə aparılan araşdırmalara görə, Azər-

və müasir laboratoriya şəraiti təqdim edir. ABŞ-da isə NASA və Milli Elmlər Fondu kimi təşkilatlar astronomiya, fizika və riyaziyyat üzrə geniş tədqiqat proqramlarını maliyyələşdirir. Bunun nəticəsində bu ölkələrdə hər il minlərlə gənc dəqiq elmlər üzrə təhsil alır və alim kimi yetişir.

Yaponiya və Cənubi Koreya isə dəqiq elmləri sənaye ilə birləşdirərək bu sahələrdə tədqiqatların nəticələrini birbaşa texnoloji məhsulların yaradılmasına yönəldir. Bu

qrant proqramları genişləndirilməli, alimlər üçün rəqabətə davamlı əməkhaqqı sistemi tətbiq edilməlidir. Bundan əlavə, universitetlərdə laboratoriyalar müasirləşdirilməli və tələbələr üçün praktik tədqiqat imkanları yaradılmalıdır.

Eyni zamanda məktəblərdə riyaziyyat və təbiət fənləri üzrə innovativ tədris metodları tətbiq edilməli, şagirdlərdə erkən yaşlardan bu sahələrə maraq oyadılmalıdır. STEM sahələrinin təbliği

Dəqiq elmlər üzrə alim olmaq istəyənlər azalır

Təhsil eksperti: "Bu tendensiya Azərbaycan elminin gələcəyi üçün ciddi signaldır"

Astronomiya, aqrar elmlər, eczacılıq elmləri, antropologiya, iqtisad elmləri, coğrafiya, pedaqogika, siyasi elmlər, sosiologiya, memarlıq, milli təhlükəsizlik və hərbi elmlər üzrə isə elmi dərəcəni alan olmayıb.

Bu göstəricilər dəqiq və texniki elmlərə marağın azalması, alim olmaq istəyənlərin sayının azlığı barədə narahatlıq doğurur. Bəs səbəblər nədir?

Mövzu ilə bağlı təhsil eksperti Kamran Əsədov "Yeni Məşavət"ə danışaraq, dəqiq elmlər üzrə alim sayının azalmasının səbəblərini bu cür açıqlayıb: "Azərbaycanda elmlər doktoru dərəcəsi alanların statistikası göstərir ki, dəqiq elmlər üzrə alim olmaq istəyənlərin sayı getdikcə azalır. Ötən il ölkədə 71 nəfər elmlər doktoru dərəcəsi alıb ki, onların yalnız 1 nəfəri riyaziyyat, mexanika və digər dəqiq elmlər üzrə fəaliyyət göstərmişdir. Eyni zamanda astronomiya, aqrar elmlər, eczacılıq, antropologiya və bir sıra digər sahələrdə ümumiyyətlə elmlər doktoru dərəcəsi alan olmayıb. Bunun fonunda filologiya üzrə 23 nəfər, texnika elmləri üzrə isə 13 nəfər elmlər doktoru dərəcəsi alıb. Bu tendensiya Azərbaycan elminin gələcəyi üçün ciddi signaldır və dəqiq elmlərin inkişafı üçün hansı addımların atılmasının vacib olduğunu göstərir.

Dəqiq elmlər üzrə alim sayının azalmasının bir neçə əsas səbəbi var. İlk növbədə, bu sahələrdə fəaliyyət göstərməyin çətinliyi və uzunmüddətli səy tələb etməsi məsələsi diqqətə alınmalıdır. Riyaziyyat, mexanika, astronomiya kimi sahələrdə tədqiqat aparmaq, tez nəticə almaq mümkün olmayan mü-

baycanda alimlərin orta əməkhaqqı 500-600 manat arasında dəyişir. Bu məbləğ, xüsusilə dəqiq elmlərdə yüksək avadanlıq və laboratoriyalara çıxış tələb edən tədqiqatların aparılması üçün kifayət deyil. Bu şəraitdə gənclər daha stabil və perspektivli sahələrə yönəlir, nəticədə dəqiq elmlərdə alimlərin sayı azalır".

Kamran Əsədov bildirib ki, dünya təcrübəsində dəqiq elmlər üzrə alimlərin yetişdirilməsi və bu sahələrin inkişafı üçün genişmiqyaslı proqramlar həyata keçirilir: "Məsələn, ABŞ və Avropa ölkələrində STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) sahələri prioritet elan edilib. Bu ölkələrdə tədqiqatçıların maliyyələşdirilməsi üçün dövlət və özəl sektor tərəfindən qrantlar ayrılır, universitetlər tədqiqat infrastrukturunu ilə təmin olunur, tələbələrə isə STEM sahələrini seçdikləri təqdirdə təqaüd və digər maliyyə dəstəkləri təqdim edilir.

Almaniyada Helmholtz Assosiasiyası kimi qurumlar alimlərə yüksək məvaciblər

yanlaşma alimlər üçün geniş karyera imkanları və yüksək maliyyə dəstəyi təmin edir. Məsələn, Cənubi Koreyada texnologiya sektoruna dəstək nəticəsində tədqiqatçıların 40%-dən çoxu dəqiq elmlər sahəsində çalışır".

Ekspert qeyd edir ki, bununla bağlı Azərbaycanda vəziyyət fərqlidir, təhsil sistemində dəqiq elmlərin təbliği zəifdir: "Məktəblərdə riyaziyyat və təbiət fənlərinin tədrisi əsasən nəzəri xarakter daşıyır, praktik bacarıqlar isə inkişaf etdirilmir. Universitetlərdə isə tələbələr daha çox humanitar ixtisasları seçir, çünki bu sahələrdə karyera qurmaq daha əlçatan görünür. Əlavə olaraq, universitetlərdə laboratoriyalar və tədqiqat avadanlıqları ya yoxdur, ya da köhnəlmişdir. Bu vəziyyət dəqiq elmlərə marağı daha da azaldır".

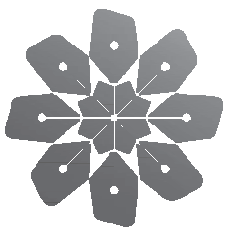
Kamran Əsədovun fikrincə, dəqiq elmlərin Azərbaycanda inkişafını təmin etmək üçün bir sıra təxirəsalınmaz tədbirlər həyata keçirilməlidir: "İlk növbədə, tədqiqatlar üçün maliyyə resurslarının artırılması vacibdir. Dövlət səviyyəsində

üçün dövlət səviyyəsində xüsusi proqramlar hazırlanmalı, gənclərə bu sahələrdə karyera perspektivləri haqqında məlumat verilməlidir.

Nümunə götürüləcək təcrübələrdən biri də sənaye ilə akademiyanın əməkdaşlığını gücləndirməkdir. Azərbaycanda sənaye sektorunun dəqiq elmlərə əsaslanan innovasiyalara ehtiyacı var. Bu ehtiyac universitetlər və müəssisələr arasında sıx əməkdaşlıq yolu ilə qarşılanmalı, alimlərin tədqiqatları sənaye sahəsində tətbiq olunmalıdır.

Bu addımlar atılarsa, Azərbaycanda dəqiq elmlərə marağ artırıla bilər. Bu, yalnız alimlərin sayını artırmayacaq, eyni zamanda ölkənin elmi və texnoloji potensialını gücləndirərək beynəlxalq səviyyədə rəqabət qabiliyyətini yüksəldəcək. Azərbaycanın gələcəyi elmi və innovasiyalarla dəstəklənən bir sistemə qurulmasından asılıdır. Dəqiq elmlərə qoyulan hər bir sərmayə isə bu gələcəyin möhkəm bünövrəsini təmin edəcək".

□ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Məşavət"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

İşğaldan azad olunmuş ərazilərə "Böyük Qayıdış"

2025-ci ildə də "Qarabağa Böyük Qayıdış proqramı"nın icrası sürətli şəkildə aparılacaq. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev 31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə əlaqədar Azərbaycan xalqına müraciətində bunun anonsunu verdi. Ali Baş Komandan Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun bərpasının uğurla getdiyini qeyd etdi.

"Artıq 10 minə yaxın keçmiş məcburi köçkün bu torpaqlara qayıdıb, onlar üçün ən gözəl şərait yaradılıb. Bütövlükdə isə azad edilmiş ərazilərdə 30 mindən çox insan yaşayır, çalışır, işləyir-yeni açılmış müəssisələrdə, sosial obyektlərdə, inşaat işlərində. 2025-ci ildə təbii ki, oraya qayıdacaq vətəndaşların sayı böyük dərəcədə artacaq. Onu da bildirməliyəm ki, 2021-ci ildən bu günə qədər Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun bərpasına Azərbaycan 19 milyard manatdan çox vəsait ayırıb və bundan sonra da "Böyük Qayıdış proqramı"nın icra edilməsi bizim üçün prioritet məsələ olacaqdır", - Prezident vurğuladı.

Deputat Aydın Hüseynov mətbuata açıqlamasında bildirib ki, 2024-cü il doğma torpaqlarına qayıtmaq arzusu ilə yaşayan sakinlər üçün yadda qalan oldu: "Ötən il Şuşa, Cəbrayıl və Xocalı şəhərlərinə, Sus və Balıca kəndinə ilk dəfə köç baş tutdu. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə genişmiqyaslı bərpa-quruculuq işləri davam etdirilir. İlk növbədə, müasir infrastruktur

qurulur, dayanıqlı məskunlaşma və iqtisadi reintegrasiya üçün şərait yaradılır. İndiyə qədər 5 şəhər, 5 kənd olmaqla, 10 yaşayış məntəqəsi üzrə köçürülmə olub. Azərbaycanın göstərdiyi istiqrarlı davranış ölkəmizin beynəlxalq arenadakı nüfuzunu və bölgəyə olan marağı günü-gündən artıraraq, xarici investisiyaların prioritetlərinin dəqiq müəyyənləşdirilməsində əhəmiyyətli rol oynayır.

Prezident İlham Əliyevin müvafiq sərəncamı ilə təsdiq edilən "Böyük Qayıdış"la bağlı 2022-2026-cı illəri əhatə edən Dövlət Proqramı işğaldan azad edilmiş torpaqlarımıza yenidən həyatın qaytarılmasında mühüm rolə malikdir. Dövlətimiz tərəfindən "Böyük Qayıdış" planına uyğun olaraq məcburi köçkünlərin doğma yurd-yuvalarına qısa zamanda qayıtması üçün bütün imkanlar səfərbər edilib. Həmin ərazilərdə yeni yaşayış məntəqələrinin salınması, infrastrukturun bərpası, yolların çəkilişi, məktəb, xəstəxana tikintisi sürətlə davam edir. Bir zamanlar də-

də-baba yurdlarını tərk etməyə məcbur qalan soydaşlarımız indi doğma torpaqlarına ləyaqət və böyük fəxrlə qayırlar. Hazırda işğaldan azad

şa dair I Dövlət Proqramı" çərçivəsində 30 ildir doğma yurd həsrəti ilə yaşayan soydaşlarımızın layiqli şəkildə geri dönməsinin təmin edilməsi

üçün xeyli işlər görmək lazım idi. İlk növbədə işğaldan azad edilmiş ərazilərin minalardan təmizlənməsi vacib idi. Cənab Prezident İlham Əliyev bu

müddət ərzində işğaldan azad edilmiş ərazilərdə sürətli bərpa və quruculuq işləri aparılıb və bu işlər bu gün də sürətlə davam etməkdədir.

Azad torpaqlara qayıdış bu il daha da sürətlənəcək

2022-2026-cı illəri əhatə edən Dövlət Proqramı torpaqlarımıza yenidən həyatın qaytarılmasında

Çox sevindirici haldır ki, artıq 10 minə yaxın keçmiş məcburi köçkün öz doğma torpaqlarına qayıdıb və 2025-ci ildə daha çox insanımızın geri dönməsi nəzərdə tutulur. Geri dönmə insanlarımız üçün layiqli həyat şəraiti təmin edilir".

A.Həsənova bildirib ki, Azərbaycan bu qədər böyük miqyaslı tədbirləri öz gücünə, kənardan heç bir dəstək almadan həyata keçirir: "Cənab Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi uğurlu siyasət nəticəsində inkişaf edən dayanıqlı iqtisadi inkişaf Azərbaycana öz ərazilərini kimdənsə kömək olmadan bərpa etmək imkanı verir. Artıq bu gün bir güclü Azərbaycan var ki, Müzəffər Ali Baş Komandan, cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında ərazi bütövlüyünü bərqərar etdi və bu gün belə nəhəng layihələr həyata keçirərək azad edilmiş torpaqların çiçəklənən bir diyara çevrilməsi istiqamətində qə-

lunmuş ərazilərdə 30 min nəfərdən çox yurddaşımız məskunlaşıb. Bunun çox böyük tarixi əhəmiyyəti var".

Parlamentin üzvü Afət Həsənova isə qeyd edib ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə təsdiqlənmiş "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdış

istiqamətində çox mühüm addımlar atılır: "Azərbaycan Vətən müharibəsində tarixi Zəfərdən sonra qarşıya qoyduğu bütün məqsədləri uğurla reallaşdırır. Vətən müharibəsindən sonra qarşıda duran önə duran məsələlərdən biri işğaldan azad edilmiş torpaqlara "Böyük Qayıdış" start vermək idi. Əlbəttə, bunun

məsələdə qətiyyətli mövqe ortaya qoydu və bu işlərin sürətli şəkildə həyata keçirilməsi üçün lazımı tapşırıqlar verdi.

Nəticədə, Azərbaycan Vətən müharibəsindən dərhal sonra bu işlərə başladı və ərazilər minalardan təmizləndikcə yendənqurma və bərpa işlərinə start verildi. Vətən müharibəsində qələbədən ötən

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Cavanşir ABBASLI

Qərbi Azərbaycanın Qaraçanta kəndi

Ermənistanın işğalı altında olan kənddə bir nəfər də erməni yaşamayıb

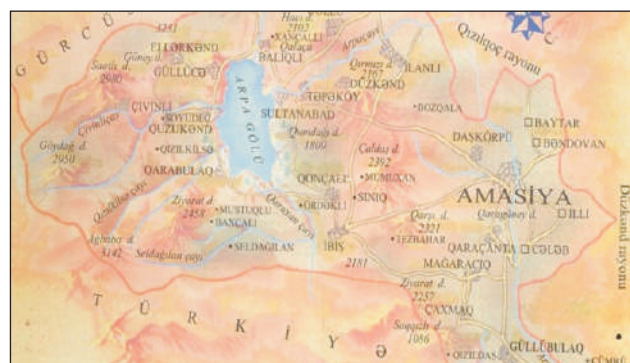
Modern.az saytı **Qərbi Azərbaycanın Ağbaba-Şörəyel mahalının Amasiya rayonu** abonentlərinin siyahısı olan kitabçanın həmin rayonun **Qaraçanta (Əzizbəyov) kəndinə** aid şəkillərini əldə edib.

1981-ci ildə rus dilində çap olunan və "Spisok abonentov Amasiyskoy qorodskoy telefonnoy seti" adlanan kitabçada Qaraçanta (Əzizbəyov) kəndi abonentlərinin adı qarşısında telefon nömrələri qeyd edilməklə əlifba sırası ilə göstərilir.

Siyahıdan bir daha məlum olur ki, hazırda Ermənistanın işğalı altında olan kənddə bir nəfər erməni yaşamayıb.

Ümumilikdə 114 nəfər kənd sakininin adı daxil edilən kitabçada kəndin sovxo-
zu, sovetliyi, ATS-i, poçtu, ünvanı, məktəbinin nömrələri də özünə yer alıb.

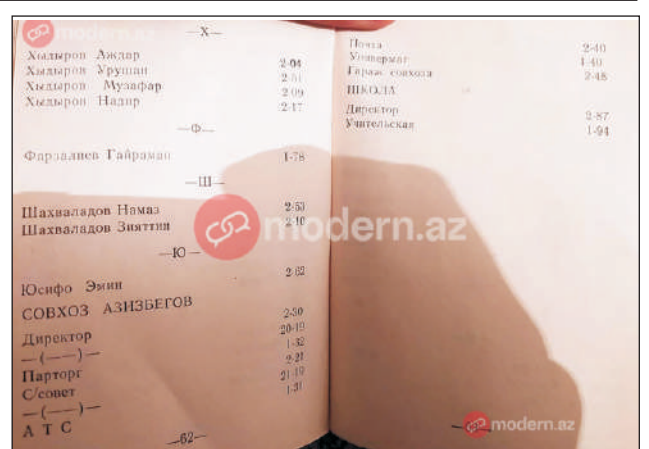
Abonentlərdən bəzilərinin nömrələri: Sabir Əliyev - 2-55, Şahbəndər Əliyev - 1-69, Sədi Abdullayev - 2-80, Adil Aydınov - 2-73, Aftantel Bayramov - 2-64, Məsim Bayramov - 1-89, İsmail Hacıyev - 2-68, Səttar Hacıyev - 2-72, Viladimir Zülfiqarov - 1-66, Rəcəb İsayev - 1-96, Yəhya Qurbanov - 1-06, Paşa Kərimov - 2-50, Allahyar

Kərimov - 2-30, Telman Mövləyev - 1-73, Oruc Məmmədov - 2-33, Şaban Nəcəfov - 1-11, Ənvərpaşa Nəbiyev - 2-18, Nədir Namazov - 1-41, Heydər Seyidov - 1-87, Namaz Şahvələdov - 2-53, Emin Yusifov - 2-62

Qeyd edək ki, Ağbaba-Şörəyel mahalının Cə-

nub-Qərbi Qafqazda Ələyaz (Alagöz) dağının ətəklərindən tutmuş Arpaçay boyunca uzanan və Arpa gölünün ətəfinə qədər uzanan ərazinin dağlıq hissəsi Ağbaba, aran hissəsi isə Şörəyel adlanır. Coğrafi rayonlaşmaya görə Ağbaba və Şörəyel ərazisi Şirək yarımrəyonu sayılır.

Əsrlər boyu Osmanlı imperiyasının tərkibinə daxil olan Ağbaba ərazisinin böyük bir qismi 1921-ci il Qars müqaviləsi əsasında Ermənistanla qatılıb.

1918-ci ilədək 39 kəndi özündə birləşdirən və Qars vilayətinin tərkibində olan Ağbaba nahiyyəsinin ərazisinin böyük bir qismi əvvəlcə Gümrü (1920), sonra isə Moskva və Qars (1921) müqavilələrinə əsasən, Ermənistanın tərkibinə qatılıb.

1930-cu il sentyabrın 30-da Ağbaba nahiyyəsinin əsasında Amasiya rayonu təşkil edilib. 1924-1989-cu illərdə Ağbaba nahiyyəsində və Amasiya rayonunda Partiya Komitəsinin 14 birinci

katibindən 10 nəfərinin, İcraiyyə Komitəsinin sədri vəzifəsində işləyənlərin isə 8 nəfərinin azərbaycanlı olması və nəticə etibarilə 70-ci illərdə əhalinin 84 faizinin azərbaycanlılar, 15 faizinin ermənilər, yalnız 1 faizini digər millətlərin nümayəndələrinin təşkil etməsi ermənilərin ciddi narahatlığına səbəb olub.

1987-ci ilin əvvəllərində rayonun 21 min nəfərlik əhalisindən təqribən 18 min nəfərini azərbaycanlılar təşkil edib. Belə ki, 27 kənddən 21-də sırf azərbaycanlılar, 5 kənddə ermənilər, rayon mərkəzində isə qarışıq yaşayıblar.

ÜS AVAT

Son səhifə

N 2 (8612) 8 yanvar 2025

Yanvar

Siqaret çəkməyənlər də bu xəstəliyə tutula bilər

Ağciyər xərçəngi təkcə siqaret çəkənlərdə yaranmır. Passiv siqaret çəkənlərdə də olur. Passiv siqaret çəkmə gündə 1-2 ədəd çəkmək və ya evdə aktiv şəkildə siqaret tüstüsünə məruz qalmaqdır. Medicina.az xəbər verir ki, həkim Mariya Belyayeva ağciyər xərçənginin digər səbəblərindən danışır:

"Risk qrupunda təkcə siqaret çəkənlər yox, zərərli sənaye peşələrində çalışanlar da var. Bəs passiv çəkmə necə təsir edir?"

Çox zaman siqaret çəkməyən insanlar havada olan siqaret tüstüsünü udmalı olur, bu tüstüdə kanserogen formaldehid, fenol və s. var. Bu da həm ağciyərlərə, həm də qana zərərli təsir edir. Eləcə də insan əgər həm aktiv çəkir, həm də alkoqol içirsə, bu risk 2 dəfə artır.

Kontrolsuz olaraq, həkim tövsiyəsi olmadan immunitəti qaldırmaq və ya sağlamlıq üçün içilən retinol, karotin və E vitamini tərkibli əlavələr, vitaminlər də təəssüf ki, xərçəng yarada bilər.

Ağciyər xərçənginin əsas simptomları:

- 1 aydan çox çəkən öskürək;
- Ağciyərlərdə infeksiya;
- Qanlı bəlgəm;
- Nəfəs alanda ağrı;
- Təngnəfəslik;
- İştahsızlıq;
- Tərləmə.

Ağciyərlərin ildə 1 dəfə rentgen və KT müayinəsi olmalıdır".

Yaddaşı daha da gücləndirən üsullar - araşdırma

ABŞ-ın Kornell Universitetindən olan tədqiqatçılar tərəfindən aparılan yeni bir araşdırma göz bəbəklərinin ölçüsünün beyin necə işlədiyini göstərən mühüm amil olduğunu ortaya qoyur. Tədqiqatın nəticələri yaddaşın təkmilləşdirilməsi və beyin öyrənmə mexanizmlərinin daha yaxşı başa düşülməsi üçün yeni perspektivlər açır.

Musavat.com AZƏRTAC-a istinadla xəbər verir ki, tədqiqat "Nature" elmi jurnalında yayımlanıb. Araşdırmaya əsasən yuxu zamanı göz bəbəklərinin kiçilməsi, beyin yeni məlumatları təkrar emal etməsinə və yaddaşı gücləndirməsinə işə düşür. Göz bəbəklərinin genişlənməsi isə köhnə məlumatların yenidən aktivləşdirildi-

yini göstərir. REM olmayan yuxu fazası (yuxu zamanı gözlərin sürətli hərəkət etmədiyi dövr) üzərində aparılan müşahidələr göstərir ki, yaddaşın gücləndirilməsi üçün qısa, lakin yüksək intensivlikli mexanizmlərdən istifadə olunur. Bu fazada göz bəbəklərinin ölçüsündə baş verən dəyişikliklər, beyin yaddaş proseslərini yeni və köhnə məlumatları qarışdırmadan necə idarə etdiyini göstərir.

Tədqiqat zamanı siçanların beyinlərinə elektrodlar yerləşdirilib, göz bəbəklərinin dəyişikliklərini izləmək üçün isə xüsusi kameralardan istifadə edilib. Siçanlar labirintlərdə müxtəlif tapşırıqları yerinə yetirərək təlim keçiblər. Yuxu zamanı siçanların göz bəbəklərinin ölçülərində baş verən dəyişikliklər və beyin aktivliyi paralel olaraq izlənilib. Əldə edilən nəticələr göstərir ki, göz bəbəklərinin kiçildiyi fazalarda beyin yeni öyrənilmiş məlumatları emal edir. Əksinə, göz bəbəklərinin genişləndiyi zamanlar isə köhnə yaddaşlar yenidən aktivləşdirilib və mövcud biliklərə inteqrasiya olunub.

Avtosəyahət həvəskarları üçün böyüyan qoşqu təqdim edildi

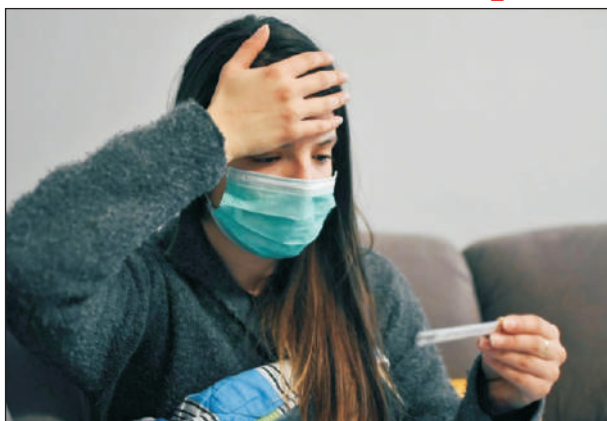
Aİmaniyannın "Beauer" şirkəti avtomobillə səyahət edən cütliklər və kiçik ailələr üçün nəzərdə tutulmuş miniatur 2X qoşqusunu təqdim edib. Oxu.Az xəbər verir ki, bu yığcam treylər park edildikdə asanlıqla iki dəfə böyüyə və səyahət üçün yenidən kiçilə bilər. Onun içərisində tam funksional mətbəx, vanna otağı və yataq otağı var. Treylər həmçinin istilik sistemi və kondisionerlə təchiz olunub. Kemperin çəkisi cəmi 750 kiloqramdır. Qiyməti isə 28 990 avrodan (50 836 manatdan) başlayır.

Qeyd edək ki, "Beauer" on ildən artıqdır ki, fəaliyyət göstərir və yığcam kamper qoşquları istehsal edir.

Bunları bilirsinizmi?

- * Ortalama olaraq, Amerikada gündə üç ədəd cinsiyyət dəyişdirmə əməliyyatı reallaşmaqdadır.
- * İnsan beyininin 80%-i sudur.
- * Amerikada hər saat 40 adam xərçəngdən həyatını itirir.
- * İrəli doğru bir addım atıldığında, insan bədənindəki 54 əzələ çalışır.
- * İnsan beyininin ortalama ağırlığı 1.3 kg.
- * Birinin üzünü xatırlamaq üçün beyin sağ tərəfi istifadə edilir.
- * Yetkin bir insan gündə ortalama olaraq 23 min dəfə nəfəs alır.
- * Qaşları yuxarı qaldırmaq üçün 30 əzələni hərəkətə keçirmək lazımdır.
- * Kişilər qadınlara görə on qat daha çox rəng kuru olur.
- * Uşaqlar baharda daha çox böyüyür.
- * Ortalama bir birə, öz böyüklüyünün 150 qatı yüksəkliyə tullana bilər.
- * İnsanlar bədənlərində 300 ədəd sümükə doğulurlar amma yetkin olduqlarında bu ədəd 206 ya düşür.
- * Hər dörd Amerikalıdan biri mütləq televiziyada görünür.
- * Kəpənlər ayaqlarıyla dad alır.
- * Sarışınların əsmərlərə görə daha çox saç var.
- * İllərə görə ortalama alındığında, hər il eşşəklər tərəfindən öldürülən insan sayı təyyarə qəzalarında ölənlərin sayından daha çoxdur.
- * Qadınlar kişilərə nisbətə iki qat çox göz qırpar.
- * İnsan bədənindəki ən güclü əzələ dildir.
- * Gözləri açıq saxlayaraq asırımaq qeyri-mümkündür.
- * İnsanlar beyinlərinin yalnız 10 % - ni istifadə edirlər.
- * Filler tullana bilməyən tək məməlidir.
- * Elektrikli kürsü bir stomatoloq tərəfindən icad edilmişdir.
- * Bir qarışqanın qoxu hiss etmə qabiliyyəti ən az bir itinki qədər inkişaf etmişdir.
- * Yetkin bir ayı, bir at qədər sürətli qaça bilər.
- * Siçanlar qusa bilməz.
- * Asqırdığınız zaman, ürəyiniz də daxil olmaqla üzrə bütün bədən funksiyalarınız bir an üçün dayanır.
- * Gözlərimiz heç bir zaman böyüməz. Amma burnumuz və qulaqlarımızın böyüməsi əsla sona çatmaz.

COVID-19 yoluxmadan illər sonra da beyində qalır - alimlərdən xəbərdarlıq

Koronavirus yoluxmadan illər sonra da beyində mənfəi təsirlər qoya bilər. Oxu.Az-ın verdiyi məlumata görə, bu barədə Münhen Universitetinin alimlərinin yeni tədqiqatı göstərib. Nəticələr "Cell Host & Microbe" jurnalında dərc edilib. Bildirilir ki, SARS-CoV-2-nin spayk proteini yoluxmadan dörd il sonraya qədər beyin qışalarında və kəllə sümüyü iliyində qala bilər. Bu isə neyrodegenerativ xəstəliklərin inkişaf riskini əhəmiyyətli dərəcədə artırır.

Bunu süni intellektə əsaslanan innovativ görüntülemə metodu sayəsində öyrənmək mümkün olub. Yeni metod hüceyrə strukturlarını, metabolitləri və virus proteinlərini 3D formatda göstərməyə kömək edir. Nəticələr göstərib ki, spayk proteini bu bölgələrdə xüsusilə çox olan ACE2 reseptorları ilə birləşərək sümük iliyində və beyin qışalarında toplanır və illərlə qalır.

Elm adamlarının sözlərinə görə, spayk proteininin davamlı mövcudluğu COVID-19-un nevroloji nəticələri, həmçinin "uzun koronavirus" və neyrodegenerativ xəstəliklərlə əlaqəli ola bilər.

Alimlər hesablayıblar ki, spayk proteininin daimi mövcudluğu beyin qocalmasını sürətləndirə bilər ki, bu da onun normal işinin beş-on il itirilməsinə bərabərdir.

Tədqiqat, həmçinin uzunmüddətli fəsadların riskinin azaldılmasında mRNT peyvəndlərinin effektivliyini təsdiqləyib. Lakin hətta peyvənddən sonra da yoluxma mümkündür. Belə infeksiyalar xroniki beyin iltihabına səbəb ola bilər ki, bu da insult və digər ciddi fəsadların riskini artırır.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500